

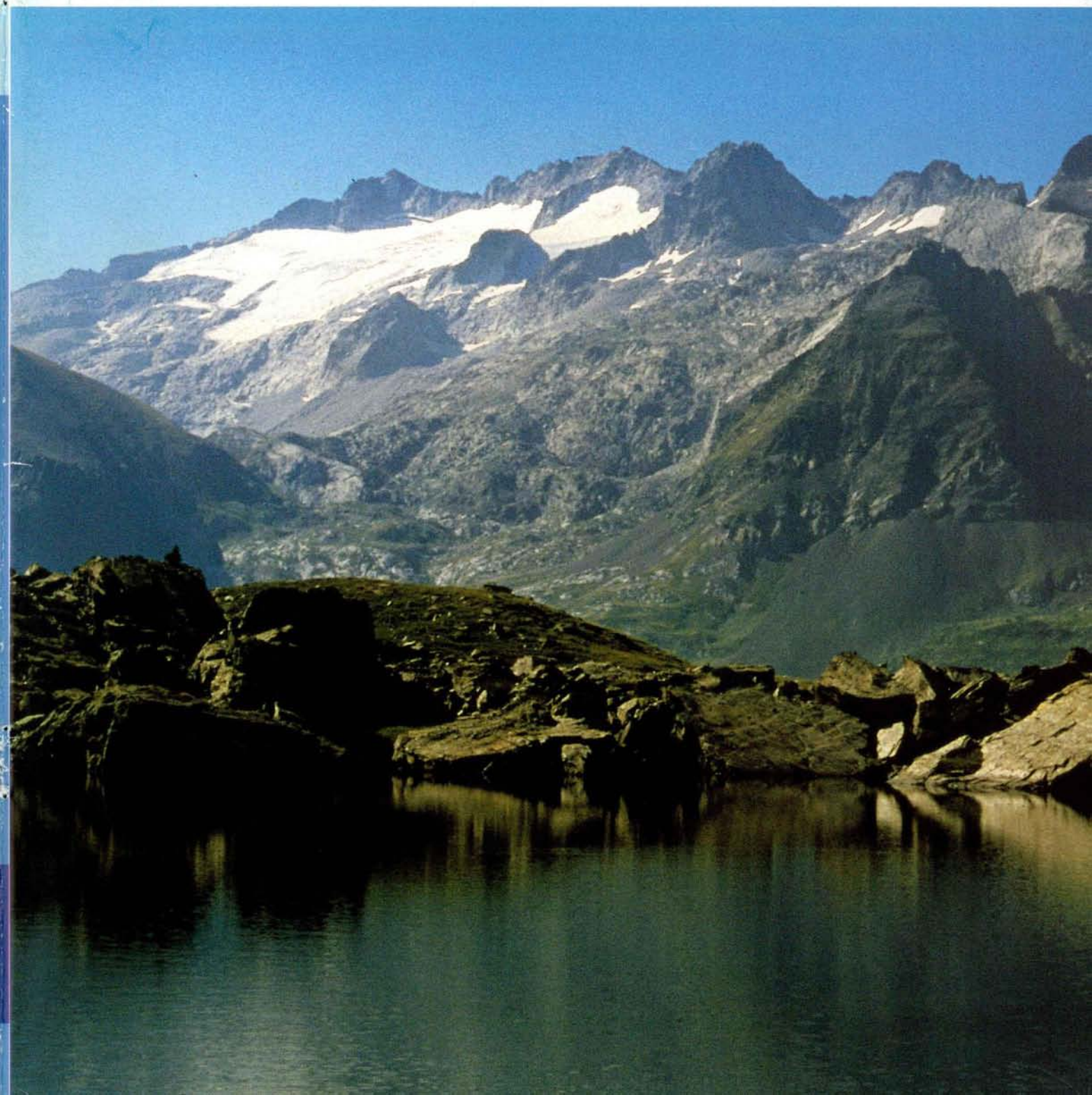
Núm. 856

DESEMBRE 2004

4 €

MUNTANYA

La Junta Directiva del Centre Excursionista de Catalunya
desitja als seus consocis i amics un bon Nadal
i un feliç any 2005

MUNTANYA

CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA

Club Alpí Català

Entitat declarada d'utilitat pública

SUMARI

Any CXXVII, Vol. 107, Núm. 856, Desembre 2004

Redacció, administració i publicitat:
Paradís, 10 pral. 08002 Barcelona,
tel. 93-315 23 11, fax 93-315 14 08,
A/e: cec@cec-centre.org
Web: www.cec-centre.org

Director: Ferran Alexandri

(A/e: ferran@alexandri.jazztel.es)

Secretari: Joaquim Bordons

Consell de redacció: Francesc Beato,

Jordi Bernat, Joan Campaña,

Joan Jover, Josep M. Panareda,

Núria Pesarrodonà, Josep M. Sala.

Corrector lingüístic:

Eulàlia Nuet i Badia

Cartògraf i dibuixant:

Armand Ballart

Dissenyador i maquetador:

Josep Nuet i Badia

Publicitat: TRUST Publicitat i Comuni-
cació, S.L. Villaroel, 204-206, entl. 5a
08036 Barcelona. Tel. 934 196 364.

Fotomecànica: Sorrosal, SA.

Impressió: IMGESA, Alarcón, 138.
08930 Sant Adrià de Besòs

Dipòsit legal: B. 545 - 1958

ISSN: 0212 - 2111

Preu d'aquest exemplar: 4 euros (IVA
inclòs). Preu de la subscripció anual: 22
euros (IVA inclòs) (sis exemplars). A l'es-
tranger: 32 euros. Comanda de números
endarrerits a la redacció de la revista.

La revista MUNTANYA és membre de

A.P.P.E.C
ASSOCIACIÓ
DE PUBLICACIONS
PERIÒDIQUES
EN CATALA

Els articles publicats a MUNTANYA expressen
l'opinió dels seus autors. La revista MUN-
TANYA, editada pel Centre Excursionista de
Catalunya es publica sense cap finalitat lucra-
tiva. El copyright dels articles, tant de la
part literària com de les il·lustracions, és pro-
pietat dels autors respectius. Per tant, és ab-
solutament prohibit la reproducció total o
parcial, per qualsevol sistema, dels articles de
la revista MUNTANYA sense permís escrit dels
propietaris del copyright.

Portada:
L'estany
de la
Muntanyeta
i el massís de
la Maladeta.
Fotografia de
Josep de Tera.

Editorial: La revista <i>Muntanya</i>	222
<i>Tour de la Barguillère</i> (i 2), per Joan Puras i Rexach	223
Tot caminant per la prehistòria. Itinerari arqueològic per la serra del Corredor, per Antoni Mañé i Sabat, Carme Vila i Orriols i Lluís Vidal i Vilaró	233
La vegetació del paratge dels Reguerons (Viladecans - Baix Llobregat), per Andrés Valverde, Josep Maria Seguí, Rafael del Hoyo i Valentí González	243
Volcans de Guatemala, per Joan Mundet i Bellavista	250
Ascensió al volcà Pacayà (Guatemala); per F. Xavier Ambròs i Huguet	253
El cicle d'excursions <i>Joan de Serrallonga</i> , <i>bandoler i mite</i> (i 2), per Xavier Junquera i Segarra	
Vies d'escalada, a cura d'Armand Ballart	216
Notícies, llibres & mapes, a cura de Joaquim Bordons	218

La revista *Muntanya*

Poques publicacions periòdiques, si se'ns permet la immodèstia, tenen la continuïtat i constància de la revista *Muntanya* en la seva lògica obstinació d'arribar puntualment cada dos mesos a mans dels socis i subscriptors. També se'ns ha de permetre afirmar que poques revistes mantenen (expresant-ho en temps present per incloure-hi els cinquanta-vuit anys passats) una línia de qualitat diferenciada i d'especialització en els continguts com la que hem anat aconseguint al llarg d'aquests anys.

Tot això ha estat possible perquè durant un llarg període l'*alma mater* de la revista ha estat un sol home: Josep Nuet. Ell tot sol, durant setze anys, ha dirigit la revista professionalment, n'ha fet la maqueta, n'ha seleccionat els continguts, n'ha respectat la puntualitat, etc., i, a més de l'execució, ha assumit el difícil rol d'interpretar el que el Centre Excursionista de Catalunya esperava de la seva publicació capdavantera, seguint els seus propis criteris, però amb una eficàcia i coherència fora de dubtes, suplint les funcions d'un Consell de Redacció més virtual que real, però que

sobre el paper ha existit des de sempre.

Arribat el moment de donar a la revista un nou impuls per posar-la, tant en els seus aspectes formals com en els continguts, a un nivell de varietat temàtica més d'acord amb la varietat d'activitats del Centre, la Junta Directiva va acordar el passat mes de maig activar les funcions del Consell de Redacció, que és l'òrgan efectivament responsable del conjunt de la publicació i també dels seus objectius de difusió, com a veu impresa, de les activitats i les opinions del Centre Excursionista de Catalunya.

El Consell de Redacció renovat, i amb representació de part de les seccions i comissions del Centre, amb el consentiment de la Junta Directiva, ha encomanat les funcions plenes de direcció i coordinació de la revista al president del mateix Consell, Ferran Alexandri.

Desitgem que la revista, gradualment i sense perdre les característiques que li són pròpies i que la fan diferent de les publicacions que el mercat ofereix, vagi complementant aquest estil que Josep Nuet li

ha conferit amb els continguts que el Consell de Redacció i el nou director decideixin, seguint les línies generals que li siguin donades des de la Junta Directiva del Centre, que n'és, en definitiva, el màxim òrgan responsable.

No caldria dir, per obvi, però ens és molt grat fer-ho palès, que l'empremta donada per Josep Nuet a *Muntanya* ha anat sempre molt més enllà de l'estricta dedicació tècnica i executiva; en la revista hi ha hagut sempre un bon tros de la manera de sentir la muntanya, l'excursionisme i la natura d'en Nuet. L'etapa de la revista que hem viscut amb ell és també la manera d'entendre el Centre d'un soci, d'un amic, d'un dinamitzador capdavanter que forma part d'aquell model de persones que esdevenen referents vius i actius per a generacions presents, entre les quals es mou amb total dinamisme i força creativa, respectat per tothom, el nostre jove i veterà, alhora, company i consoci. El reconeixement de tot el Centre Excursionista de Catalunya a Josep Nuet no és un acte d'avui, és de sempre i encara més del futur.

Tour de la Barguillère (i 2)

Joan Puras i Rexach

Segona part del tour de la Barguillère, una preciosa volta circular que pot realitzar-se en tres jornades recorrent una vall del País de Foix en ple Prepirineu occità. Una travessa per gaudir de noves sensacions i de la pràctica dolça de l'excursionisme.

Segona etapa: cabana de la Devèze (1.514 m) – gîte d'étape de Cantegril (535 m)

Si ahir vam fer, si fa no fa, la meitat de tota la serralada de l'Arize per dalt de les crestes, avui farem l'altra meitat, fins al darrer cim, i baixarem al fons de la vall, fins al punt més baix de tot el nostre tour. Si la travessa aèria pels llocs alts és molt bonica, potser encara ho són més les formidables vistes que tindrem de la vall a mesura que hi anem descendant.

Per començar la jornada, des de la cabana de la Devèze (1.514 m) tenim dues alternatives. La primera és tornar a pujar exactament per on vam baixar ahir, fins al coll de 1.595 m, passat el Pech de Therme. I des d'aquí continuar per dalt de la cresta com si no ens haguéssim desviat cap a la cabana. Així farem el proper cim del Sarrat de la Pelade (1.701 m) i prosseguirem rectilíniament cap a l'est. Però si ahir ja vam fer el cim del Sarrat de la Pelade, tal com us vaig recomanar, ara podeu començar el dia amb una drecera interessant. Pugeu només uns trenta metres de desnivell i desvieu-vos a l'esquerra (est) per sota el gros bony del Sarrat, i aneu-lo flanquejant suaument per qualsevol dels molts corriols que el solquen diagonalment. El terreny herbós us permetrà anar triant sense problemes el millor caminet per anar avançant. Passareu per una zona d'aiguamolls, un xic empipadora de travessar a causa dels molts tolls d'aigua escampats. Més amunt es troba la font de

Fontanet, d'on brolla tota aquesta aigua. Un cop passat aquest tram, el camí va pujant suaument, flanqueja el proper cim del Rocher de Fontanet (1.681 m) i, sense adonar-nos-en, ens condueix al coll següent, de 1.642 m, just sota el proper cim del Rocher de Batail. Tornem a ser a la cresta. Apareixen de nou les marques de pintura vermelles i grogues del nostre tour.

És just en aquest coll on se separa de nosaltres l'itinerari del tour dels Tres Senyors, amb el qual coincidim des d'ahir quan se'ns va ajuntar dalt del Roc Blanc. Un rètol de fusta, convenientment clavat al coll, ens orienta i ho deixa ben clar. El camí del tour dels Tres Senyors gira al sud i baixa decididament per la bonica coma d'Urs fins al gîte de France de Layrole (exquisit!) i al poble de Bédeilhac, mil

metres més avall. Des d'aquí dalt podem veure perfectament el poblet arrezerat sota la mola del Roc de Sédour. Però nosaltres no baixem, sinó que seguim la cresta (tot i que les nostres marques i les de baixada són del mateix color).

Des d'aquest collet veiem perfectament la cabana de la Devèze, que fa vint minuts que hem deixat. Seguint el lloc aviat serem dalt del Rocher de Batail (1.716 m), el cim més alt de tot el massís de l'Arize, i la màxima altitud del nostre tour. Dalt de tot hi ha uns grossos blocs de granit on hi ha pintada l'altitud del cim. La vista és esplèndida per tots costats. Destaca el veí massís dels Tres Senyors en primer terme i, darrere, el Pirineu ben arreglat. Més a l'est sobresurt el massís de Tabé (Taba) i, fins i tot, es distingeix l'aguda punxa de la Dent d'Orlú a la llunyania. Els boscos, bellíssimament engalanats a la tardor, ens envolten per tots costats. Gaudiu de la vista perquè en endavant ja començareu a perdre desnivell progressivament.

Passem un suau collet, i una breu pujadeta ens durà al cim del Roc Mouché (1.704 m). Boniques ondulacions herboses que davallen al sud, sobre la vall de Saurat. Continuem baixant per l'ample lloc fins a un inadvertit collet, a 1.640 m. A l'esquerra, separat de la carena, s'alça un bonic i esvelt cim anomenat Le Picou (1.602 m). No us faci mandra arribar-vos-hi. És una per-

Per dalt del massís de l'Arize. Vista de la vall de la Barguillère (amb Foix a la dreta) i la cabana de l'Home Mort (1.399 m) des del cim de Le Picou (1.602 m).

fecta talaia per admirar tota la fondalada cap on hem d'anar. Des d'aquí dalt es veu tot: el coll de Marrous, on ahir vam començar el *tour*; la cabana de la Devèze penjada a l'aresta; i tota l'esplanada de la vall de la Barguillère als nostres peus. Una altra cabana, la de l'Home Mort, es veu dos-cents metres més avall, en una clariana del bosc. Unes marques grogues hi porten lloc avall. És el camí directe als pobles de Brassac i Ganac. Per aquest darrer hi passarem nosaltres, però el nostre camí és un altre. Encara ens queda un trosset de serralada de l'Arize i l'hem de recórrer tota.

Tornem al lloc principal i seguim la lenta davallada. Podem flanquejar o fer el planer **cim de Bazillac (1.496 m)**. Bona vista sobre l'esvelt Picou i la cabana de l'Home Mort. Arribem al **coll de Bazillac (1.457 m)**. Podem flanquejar o fer el **cim de Les Loubatières (1.494 metres)**, coronat per uns amuntegaments d'enormes blocs de granit que formen petites balmes arrecreades on s'amaguen els bous. Seguim baixant suauement una mica més i arribem a un gran bloc de pedra, clavet vertical com un menhir, al mig d'una esplanada. Som en un collet, anomenat **Pla d'Estal**, per on passa una pista, a 1.448 m. Encara

tenim al davant un altre cim, el darrer de tota la carena, sense gaire interès perquè és molt ample i pla. Però si en feu col·lecció no us farà res fer un petit esforç més. És el **Bout de Touron (1.490 m)**, cim que posa fi a la llarga cresta de l'Arize, que hem fet íntegrament. Ara toca començar a baixar de debò. Acomiadeu-vos de la vall de Saurat, al sud, que tantes vegades heu admirat durant la llarga travessa, perquè ara comença la davallada al nord, cap a la vall de la Barguillère.

Torneu al collet anterior, al **pla d'Estal**. Des d'aquí teniu dues opcions: o seguir la pista transitable per a vehicles, o bé prendre a l'esquerra, més avall, un senderó un xic confús que segueix paral·lel a la pista però per entre falgueres i matolls. Molt bona vista dels cims ja llunyans de Le Picou i del Rocher de Batail, que sobresurten per damunt d'un magnífic bosc de mil colors de tardor. Passareu pel costat d'un abeurador per al bestiar i, poc després, anireu a petar a la pista, en un collet anomenat **Pla des Peyres (1.390 m)**, just sota el turó del **Cap de la Coume de l'Orri (1.407 m)**, on hi ha instal·lades un grapat d'antenes. En tot aquest tram no hi ha cap marca de pintura, però es fa bé. Així, doncs, totes dues opcions con-

vergeixen a uns cinc-cents metres abans de la propera i visible **cabana des Bladas (1.347 m)**. Acabeu d'arribar-hi per la pista, ara ja asfaltada. Quan sereu a prop de la cabana, acosteuvos-hi tot deixant la pista definitivament, que ara fa un revolt a la dreta i desapareix. Cent metres abans de la cabana hi ha una font amb aigua abundant. La cabana té una part tancada i un annex lliure. Però està molt brut i destrossat. No convidaria gens a quedar-s'hi. Quina diferència amb la preciosa cabana de la Devèze! Podeu seure a descansar o esmorzar als bancs de fusta que hi ha al davant d'uns corals per al bestiar, mentre admireu, per darrer cop, tot el tram d'aresta que heu fet avui.

La continuació del camí, a l'inici, és un xic confusa. Una pintada a la paret de la caseta sembla voler dir que cal arribar-hi i passar-la. Però no és així. S'ha de recular cap a la font i, a mig camí, baixar al nord per un tram herbós indefinit. Aviat el camí s'aclareix i apareixen les primeres marques, mig esborrades, en alguna pedra. Baixem fins a introduir-nos en una bellíssima fageda. El camí la travessa en direcció nord-est. Marques als arbres. Passem dues petites barrancades que aporten humitat al nostre camí.

Per dalt del massís de l'Arize. Des de Le Picou (1.602 m), vista a l'oest. A l'esquerra destaca la cabana de la Devèze per damunt del bosc.

Per dalt del massís de l'Arize. Des del cim del Bazillac (1.496 m), vista de la vall de l'Arieja. Destaca el poblet de Bédeilhac encaixat entre el Roc de Sédour i el Roc de Calamés. El massís de Tabé a l'esquerra.

Sortim del bosc i, per entre abundoses falgueres, arribem a una pista. La travessem i prosseguim avall. Un rètol de fusta ens indica el lloc on som i l'altitud: els plans de **Le Fer a Cheval, 1.188 m**. Passem arran d'un estret i llarguíssim abeurador de ciment (marques), situat just al costat d'un curiós i solitari agrupament de pins silvestres. El camí es fa perdedor. Cal que seguim el límit del bosquet clarament cap al nord. Sortim a camp obert, en un terreny pla, curull de gespa i de falgueres per on pasturen vaques i cavalls. Bonica perspectiva del punxegut Picou, ja molt llunyà, elevant-se per damunt de frondosos boscos. Les marques han desaparegut. Hem de seguir recte, al nord, fins a situar-nos sota una petita prominència anomenada **Cap Blanc (1.203 m)**.

Bifurcació de camins. Cal agafar el de la dreta i anar flanquejant el Cap Blanc per la dreta. Retrobem les marques i el camí es fa més clar. Pocs metres enllà se'ns ofereix una magnífica vista en picat sobre Foix i la vall de l'Arieja, visió que, amb matisos, ja no ens deixarà durant molta estona mentre descendim.

A través d'una infinitat de falgueres que mig ens tapen el camí, arribem a una cabana mig enrunada, inaprofitable, amb una teulada

de xapa. A partir d'aquest punt el sender baixa bruscament per un terreny descarnat. No hi ha marques, però no tenim problemes d'orientació: avall rectilíniament, seguint un llom per l'únic caminet existent. Algun promontori rocós ens ofereix belles balconades sobre la vall, ara ja més a prop.

El camí s'encara decididament al nord-est i s'accentua el pendent. Trobem les primeres alzines, que es barregen amb faigs i bedolls. Passem per un bosc d'altíssims i magnífics castanyers, on les castanyes rodolen sender avall i el fan de mal caminar-hi. Per un pendent exageradíssim arribem a un camí transversal (aquí em vaig trobar cara a cara amb una preciosa guineu distreta; no sé qui dels dos es va espantar més, si ella o jo!).

Passem pel costat d'un enorme castanyer que fa respecte. Sortim del bosc i passem per uns camps conreats a les envistes d'una casa de pagès anomenada **Ticol (769 m)**. Una colla de gossos amb molt mal caràcter us sortiran a rebre d'una manera intimidatòria. Més val que fugiu ràpidament. Per sort, no cal arribar fins a la casa. Uns cent metres abans, unes marques de pintura molt oportunes sobre un petit mur de ciment, ens indiquen un gir

de noranta graus a l'esquerra, molt brusc. No us ho penseu gens i tireu avall abans que us atrapin els gossos. Aviat us deixaran en pau i podreu alentir el pas.

Travessarem una pista i seguirem avall. Clavat en un tronc d'arbre trobarem el primer i únic rètol de tota la nostra excursió que diu «tour de la Barguillère». Anem bé! Ara el camí pren durant força estona una rectilínia direcció nord-oest i va baixant tranquil·lament. Passa pel davant d'un dipòsit d'aigua (marques) i ressegueix un bonic mur fet de pedres molt ben col·locades i arreglerades, en el qual hi ha clavada una successió d'arbres, com sentinelles vigilants, que ens fan companyia durant una estoneta, mentre davallem plàcidament per aquest bonic camí. Un brusc viratge a la dreta i ens trobem en una petita carretera asfaltada, que seguim a l'esquerra (marques en un arbre de la carretera).

Creuem el bonic pont de pedra sobre el **torrent de Ganac**, tot deixant, abans, a l'esquerra, l'entrada a una preciosa casa convertida en *gîte de France* (una espècie de residència casa de pagès).

Travessem el minúscul poblet de **Martinet**, amb vestigis de molts molins. Seguint l'estreta carretera

(marques) aviat som al poble de **Ganac (559 m)** (des d'aquí hi ha un camí marcat amb pintura groga que, en mil metres de desnivell, puja directe al cim de Le Picou). Travessem el poble sense perdre altura. A la primera cruïlla de carers no baixeu a la dreta fins a un stop. Seguiu recte tal com venfeu. Anem a sortir a una àmplia plaça, just darrere l'església. En aquesta plaça hi ha uns quants xiprers escapçats. Cabina telefònica amb targeta. Monument als caiguts. En un extrem de la plaça hi ha un petit hidrant contra incendis de color vermell i, darrere, un camí asfaltat que baixa. Agafeu-lo. Després d'uns cinquanta metres, preneu un camí d'herba que baixa decidit. Just abans d'una casa, en un pal de fusta de la llum hi ha unes marques molt esborrades que ens indiquen que cal girar a l'esquerra.

Un altre cop per carretera asfaltada entrem a la població de **Lacassagne (516 m)**. Font a l'entrada. Cal baixar a la dreta per un curt carrer i arribarem a la carretera. Girem a l'esquerra (marques en una paret) i, seguint la carretera, travessarem tot el poble. Ja a la sortida, en un marcat revolt a l'esquerra on hi ha un banc sota uns arbres, deixarem la carretera i seguirem tot

recte per un camí que baixa paral·lel a la carretera (no hi ha cap indicació). Deixarem una primera desviació a la dreta. Caldrà prendre la segona (cap marca), pocs metres abans que el camí torni a ajuntar-se amb la carretera, que tenim a sobre. Fem, doncs, un angle recte a la dreta i anem baixant suaument per una llarga pista, entre camps de conreu, que ens porta a una petita carretera asfaltada transversal. A la confluència trobem un pal de fusta de la llum amb dues fletxetes grogues clavades que assenyalen a l'esquerra. Els fem cas i comencem a caminar per la carretereta en direcció oest.

Passem unes cases i més enllà deixem una desviació a la dreta. Nosaltres seguim recte. Passem al costat de quatre cases, lloc anomenat **Les Forges (445 m)**. Aquí hi ha una petita resclosa que forma un embassament que nodreix d'aigua una petita central elèctrica. S'omple de l'aigua d'un canal artificial que hi arriba. Immediatament després d'aquest petit estany cal passar el canal per un pontet. Resseguiem plàcidament tot el canal per la seva riba esquerra (per la riba dreta hi passa la carretereta asfaltada que hem deixat). Un bucòlic i verd caminet

segueix per la vora del canal, completament horitzontal. A l'esquerra hi tenim el canal, i a la dreta, a baix, el riu Arget, que de mica en mica se'ns va acostant.

El caminet s'acaba i cal tornar a passar a l'altra banda del canal per una petita passarel·la. Sortim a la pista asfaltada de la riba dreta del canal (que podríem haver seguit des de Les Forges; però és més bonic el caminet), just al costat mateix del rètol del poble de **Saint Pierre-de-Rivière-de-Dessous (450 m)** (marques del nostre *tour* al mateix rètol). Som davant mateix de l'església i del cementiri, gran i molt ben cuidat. Uns metres més endavant arribem a una gran plaça on hi ha un plafó fet malbé que informava del *tour* de la Barguillère. Cabina de telèfon.

Girem a la dreta, passem el **riu Arget** per un important pont de pedra (marques a la barana) i entrem al nucli del poble. Botigues i queviures. Aquest és el punt de partida «natural» de tot el *tour* de la Barguillère, ja que és el punt més baix de tot el recorregut i és per on entra la carretera que ve de Foix (Foish) i que solca tota la vall. Però ja us he dit en la introducció que, si comencem aquí, caldrà fer nit al coll de Marrous, on

Per dalt del massís de l'Arize. Des del pic de Bazillac (1.496 m), vista de Le Picou (1.602 m) (dreta) i del Rocher de Batail (1.716 m).

Arribant a la cabana des Bladas. Magnífics boscos de tardor sota el Rocher de Batail (1.716 m) i Le Picou (1.602 m).

hi ha un preciós alberg, però un xic car. Podeu triar.

Fins al nostre proper refugi encara ens queda una hora llarga. Un cop passat el pont sobre l'Arget, prenem el primer carrer a l'esquerra. Pugem per un estret carreró amb escales i una barana metàl·lica al mig. Anem a sortir a la carretera D-17, que travessa el poble. La seguim a l'esquerra uns cinquanta metres fins a la bifurcació amb la D-11a. Pugem a la dreta per aquesta carretera. No hi ha marques de les nostres, però és igual. Seguim la carretera. Travessem el veïnat de **Dalt de Saint Pierre-de-Rivière (480 m)**. A la sortida del poble deixarem la D-11, a l'esquerra, i prendrem a la dreta la carretera de Fouchard (petit llogaret de més amunt). Suau pujada per aquesta estreta i poc freqüentada carretera. Bifurcació. Deixem a l'esquerra un tram sense sortida. Continuem a la dreta (marques de les nostres).

La carretera fa dos revolts molt pronunciats, el primer a la dreta i el segon a l'esquerra. Doncs just al començament del segon (a l'esquerra), cal abandonar la carretera i entrar en un camí que s'inicia a la dreta. Marques al pal de fusta de la llum. Baixem suaument separant-nos progressivament de la

carretera, que ja no tornarem a trobar. Bonic camí pista que travessa un bosc frondós. Seguim el camí principal. Deixem una primera desviació a la dreta (sender de Piemont, de l'Atlàntic a la Mediterrània). Marques. Comença la pujada. Marques als arbres. Deixem diversos caminets a banda i banda. Arribem a la segona bifurcació important (cota 468). Cal prendre el camí de l'esquerra, que puja decididament, envoltat d'alzines i castanyers.

Arribem al poblet de **Fouchard (537 m)**, on fineix la carretera asfaltada que hem deixat al segon revolt. Just a la primera casa, un camí drecera surt a la dreta i ens situa dalt del poble. Però, si volem, podem seguir recte i passar pels carrers tot fent una petita ziga-zaga. Així travessarem i coneixerem el minúscul poblet. Anem a parar al mateix lloc. Ja no raja l'abundosa font d'altres temps. El nostre camí (marques) continua pujant molt rectiliniament cap al nord-oest. De sobte s'ajeu i desemboca en una carretera asfaltada. Just en aquest punt hi ha una antena envoltada d'una ferma tanca metàl·lica. Ens hi acostem. Cal passar, a la dreta, una petita tanca rústega per al bestiar. Passem pel costat de l'antena

protegida. Marques del nostre *tour* a la tanca de l'antena. A partir d'aquí cal anar amb molt de compte perquè tot són senderons molt confusos fets pels cavalls del centre eqüestre de Cantegril, on ens dirigim.

Comencem fent una forta baixada per un terreny obert. Algunes marca escadussera. Més avall farem un angle de noranta graus a l'esquerra per dins d'un bosc esclarissat. Apareixen molts caminets a diferents nivells. L'escassetat de marques no ens ajuda gens. Cal intuïció. Ens hem de dirigir cap a un torrent que s'endevina a baix. Cruïlla de quatre caminets. Marques cap a la dreta. Ens apropem al petit **torrent de l'Espina**. El travessem, girem noranta graus a la dreta, i comencem a pujar encarats al nord-est. Aviat sentirem les olors i la remor dels cavalls. Verdes parcel·les de gespa acullen uns cavalls vigorosos que hi corren amb agilitat i desimboltura. Passem una petita tanca electrificada i ja som al **centre eqüestre i gîte d'étape de Cantegril (535 m)**.

Cantegril és un lloc magnífic i molt ampli. Hi ha una escola d'equitació i s'hi celebren campionats d'àmbit estatal. Disposa d'unes magnífiques habitacions, molt conforta-

**Cabana
des Bladas
(1.347 m).
Abeurador
i font.
Darrera visió
del Rocher de
Batail (1.716 m)
i de Le Picou
(1.602 m).**

bles i polides, amb dutxes i lavabos. Podeu dormir-hi en el vostre sac o llogar llençols i mantes. És com un petit hostel, però molt superior a la categoria de *gîtes d'étape* habituals. És per a hostatjar els participants en competicions o cursets d'equitació. Però, alhora, serveix com a *gîte d'étape* per a excursionistes. Tenen preferència els participants eqüestres, per la qual cosa cal trucar prèviament i assegurar-nos que hi ha lloc. Disposa d'un bar restaurant petit i bufó on fan menjars (amb estris de cuina a la nostra disposició), d'un càmping, de bungalows i de telèfon. És un plaer passejar per les extenses praderies i veure córrer els cavalls, així com fer un cop d'ull a les molt ben cuidades cavallerisses, on descansen una bona colla de cavalls, cada un en la seva parcel·la perfectament singularitzada amb el nom de cada animal.

El telèfon de Cantegril és el 00-33-05-61 65 15 43. El centre és en funcionament des de l'any 1968. La gent que ho porta és molt amable i els preus són molt assequibles.

En aquesta etapa haurem fet un desnivell d'uns 380 metres de pujada i uns 1.360 de baixada, però en un llarg recorregut. I en unes sis hores i mitja de marxa efectiva.

Tercera etapa: *gîte d'étape* de Cantegril (535 m) – coll des Marrous (991 m)

És l'etapa més llarga de tota la nostra volta i, potser, la més variada. Va de poblet en poblet i d'església en església, tot saltant petites collades i assolint bonics turons de vista esplèndida sobre la vall.

Deixem Cantegril de bon matí. L'esmorzar va inclòs en el preu del dormir. Si sortiu molt d'hora us el deixaran preparat a la bonica i acollidora caseta restaurant, que resta sempre oberta. Quatre enormes goscos negres i peluts ronden sempre per l'entorn. Encara que el seu aspecte sigui intimidatori, són absolutament tranquils i inofensius.

El nostre camí comença exactament davant mateix del bar. La pista que travessa tot el complex de Cantegril passa per aquí i continua cap a l'est, resseguint el límit del càmping en suau baixada. Deixem a la dreta un petit estany enclotat envoltat de gespa. Les primeres llums del matí destaquen el massís de Tabe (Taba) a l'est, un magnífic teló de fons. La pista entra en un bosc de pins, fa dues importants llagades i desemboca a la petita carretera D-145, a la cota 484. Mar-

ques a la confluència. Seguim la carretera a la dreta (est) fins a una bifurcació (cota 498). Allà girem a l'esquerra per una recta i decidida carretera (D-617) en direcció nord, cap a sota la mola rocosa del Roc de Caralp. Anem pujant suau-ment. Deixem el llogaret d'Artigues (528 m) a la dreta. Més endavant una casa a l'esquerra amb una font arran de carretera. Ens acostem a la carretera D-117, amb molt de trànsit, que tenim perpendicular al davant, una mica més elevada. En el punt on la carretera per on anem gira a l'esquerra i es posa paral·lela a la D-117, aproximadament uns cent metres abans de confluïr-hi, cal abandonar-la i girar a la dreta (marques) per un curtet camí que ens aboca a la D-117 davant de la casa de Riveronde (580 metres). Cap rètol amb el nom de l'indret. Travessem la carretera just en aquest punt i a uns deu metres a l'esquerra (oest) tirem per una petita pista que entra al bosc. És l'únic camí que hi ha a l'altra banda de la carretera en molt de tros, no tingueu cap dubte que és per aquí, encara que no hi hagi cap marca ni senyal orientatiu enlloc.

Aquest camí, emboscats i brut, en cinc minuts va a petar al davant de la casa de l'escriptora Isabelle Sandy,

Bosc de La Trabinade, més avall de la cabana des Bladas.

avui abandonada i esgavellada, amb un cert aspecte de casa de pel·lícula de fantasmes o d'assassins amb serra mecànica. Realment, el lloc és inquietant. La vegetació ho ha envaït tot i produeix una certa angouxa. Passem per davant de la porta, que resta oberta. Saltem uns empipadors esbarzers que se'ns enganxen als peus, travessem un petit jardí fet malbé i pugem unes escales. Trobem un caminet que havíem deixat abans de la casa i que passa pel darrere. Aquí s'ajunten.

Seguim pujant per un bosc molt brut, per un camí molt deteriorat i esborrat; molt perdedor. No hi ha cap marca. Continuem pujant en diagonal cap a l'est i el camí va millorant. Aquest tram, encara que curt, és el que està en pitjor estat de tot el *tour*.

Per fi trobem la primera marca en una tanca de filferro que cal passar. En endavant hi haurà més marques vermelles i grogues, i el camí esdevindrà més net i clar. El sender fa diverses llaçades per unes lleixes de roca calcària. Arribem a una bifurcació. El camí de la dreta (est) passa pel cim de Le Pech (717 m) i baixa fins a Foix.

Agafem el camí de l'esquerra, que gira i emprèn una forta pujada en direcció oest. Passem per una

esplanada herbosa a partir de la qual el camí grimpa amb energia per un petit rascler de roques calcàries trencades i esquerdades. Precipici a l'esquerra. Marques a la roca. Aviat assolim l'esvelt cim del **Roc de Caralp (739 m)**. Vista esplèndida de tota la munió de poblets que conformen la comuna de Saint-Pierre-de-Rivière i de tota la vall de la Barguillère. Aquest cim és un magnífic mirador de tota la comarca. Al davant tenim tota l'allargassada serra de l'Arize, que hem recorregut íntegrament en les dues primeres etapes. Hi destaca particularment el punxegut cim de Le Picou.

Comencem el descens cap al nord-oest, exactament en la direcció oposada al camí de pujada. Alguna marca. Camí dolent però clar. Arribem a un petit coll. Girem bruscamment a la dreta (marques indicadores). Bosquet d'avellaners. Arribem a una vasta planúria herbosa amb força ginebrers escampats arreu. No hi ha cap marca (no hi ha cap suport on pintar-la), però això no és cap problema. Seguim un sender perfectament retallat a l'herba que va encarat al nord-oest. Prenem una estona aquesta direcció, encara que no hi hagi cap marca. Passem un petit collet (700 m) que ofereix una bonica vista de la barrera

calcària del Plantaurel més al nord. Al sud veiem la carretera, amb el poble de Saint-Martin-de-Caralp, on hem d'anar a petar.

Comença un descens suau per entre diversos corriols fets pels bens que hi pasturen desordenadament. Passem pel davant d'un petit abeurador. Diversos caminets tiren avall. Nosaltres seguim recte, horitzontalment, encara que veiem el poble a baix i que sembli que hi passem de llarg. Després ja reculem. Saltem una tanca electrificada per al bestiar. Baixem cap a l'oest i passem sota la línia d'alta tensió. Travessem una altra tanca i girem noranta graus a l'esquerra, clarament en direcció sud. Per un petit corredor entre dues parets, i després de superar la darrera tanca de fusta, arribem finalment a la carretera D-117, just al **coll de Bouich (599 m)**. Som a la carretera que hem travessat a poca distància més avall, a Riveronde. Fer el Roc de Caralp ha estat una marrada llarga però molt satisfactòria. Ha valgut la pena.

A l'altra banda de la carretera hi ha una font. A l'esquerra de la font (marques) surt una carretereta que passa per entre unes cases. Passem-hi. Ens trobem amb la carretera principal. La seguim. De seguida apareix el curiós campanar de l'es-

glésia del poble. Som a **Saint-Martin-de-Caralp (630 m)**, amb el cim de Le Picou en darrer terme. Cabina de telèfon a la plaça de l'església.

Travessem el poble en baixada. Passem per davant de l'ajuntament, que queda a l'esquerra. Un xic més endavant hem de seguir, a la dreta, la petita carretereta de Tresbens. A la cruïlla hi ha rètols indicadors. Seguim per l'asfalt durant deu minuts, amb l'al·licient de les boniques vistes de la vall de la Barguillère.

Aviat som al poblet de **Tresbens (613 m)**. El travessem pel mig tot seguint una línia recta. A la sortida hi ha una trifurcació. A la dreta i a l'esquerra hi ha carretera asfaltada. Cal seguir la pista del mig, sense asfaltar, i que continua ben recte cap a l'oest, en la mateixa direcció que ja fa estona que portem. La pista comença a pujar pel bosc. Arribem a una gran clariana, que en el mapa rep el nom de Les Planies (680 m). Compte en aquest punt! No hi ha cap marca ni cap indicació. Hem de deixar la pista on som, que segueix recte (oest), i girar noranta graus a l'esquerra (sud) per una altra pista en pitjor estat que puja molt bruscament entre dos prats d'herba. Anem pujant en un fortíssim pendent. Apareixen algunes marques

als arbres, però ja bastant amunt. Deixem desviacions a dreta i esquerra, i continuem endavant per la pista principal. A la tardor això és ple de bolets! Al capdamunt de la fortíssima pujada arribem a un coll sense nom (808 m), on trobem una fita municipal de pedra. El camí, ara ja un xic més suau, torna a fer un angle recte i va cap a l'oest. Una darrera bifurcació, on ens cal seguir per la branca de l'esquerra, i en pocs minuts de pujada sostinguda arribem al **cim del Montcoustan (920 metres)**.

La fita geodèsica que se suposa que hi ha al cim no apareix per enlloc. Potser està tapada per les falgueres i els matolls. La primera sensació en arribar al cim és de desconcert, perquè no sabem ben bé si ja hi hem arribat o no. Forma una lleugera inflexió del terreny i torna a baixar. Reconeixerem que és el cim perquè queda fora del bosc i ofereix una bona vista de tota la plana de la Barguillère. Fins aquí no teníem vista i a partir d'aquí tampoc. Així, doncs, som al cim. La vista només és possible cap al sud, cap al massís de l'Arize, ja que la vegetació és molt baixa en aquest cantó. El panorama, però, és molt bonic. Des d'aquí dalt podem reconèixer molts dels indrets recorreguts durant les

dues primeres etapes. Diversos camins baixen per aquests llocs que cauen al sud, sobre la vall de la Barguillère. Però nosaltres no els hem de seguir. Encara que no hi hagi cap indicació, el nostre itinerari surt del cim ben bé cap a l'oest, en línia recta respecte a la pujada, seguint la mateixa pista, que no s'interromp pas en arribar al cim, ans al contrari: el travessa d'est a oest.

Baixem suaument altre cop immergits en l'esplèndid bosc. Apareix alguna marca mig esborrada en algun tronc d'arbre. Però ara ja no cal perquè la pista és molt clara i inequívoca. Aviat trobem un rètol de fusta que ens diu que en trenta minuts serem al poble d'Alzen. Agraïm la informació, però trobem que aquest rètol està fora de lloc aquí. Millor hauria estat una indicació dalt del cim del Montcoustan!

Per una llarga però descansada baixada arribem al minúscul llogaret de **Montredon (710 m)**, on som rebuts per una colla de gossos esverats (millor si dueu un bon bastó a les mans). Hi ha marques dels nostres colors a l'entrada i a la sortida. Travessem el poblet en línia recta, clarament en direcció oest.

Ara caminem sobre l'asfalt d'una carretereta molt petita que uneix Montredon amb Alzen, més a l'oest.

Baixant del massís de l'Arize. Boniques vistes sobre la vall de la Barguillère, on hem d'anar a parar.

El bonic poblet d'Alzen, pujant a la capella de la Santa Creu.

Al cap de cinc minuts trobarem un rètol de fusta que ens indica la direcció de Balança i Alzen. Aquí deixem la carretera i prenem el camí de la dreta cap a aquestes poblacions. La pista baixa per un bonic bosc i passa pel costat d'una caseta en ruïnes, de parets de pedra molt gruixudes, però sense teulada. Marques dels nostres colors pintades en una cantonada. Atenció en aquest punt perquè, pocs metres després, cal deixar la còmoda pista per on baixem (marca negativa en un arbre) i començar a pujar per un brusc sender que surt a l'esquerra.

Aviat sortim a un caminet asfaltat que ens duu fins a la porta d'una bonica casa de camp, on fineix. Som a la casa de **Balança (713 m)**. No hem de seguir la pista, que rodeja la casa per la dreta i va cap a una esplanada darrere l'edifici. Quan serem just davant de la porta caldrà que hi passem a tocar i que voregem la casa per l'esquerra, per un camí confús i mal traçat que fa unes irregulars giragonses i ens aboca a uns camps de conreu, on s'acaba. Naturalment, sense cap marca ni indicació, just on més les necessitem... És un tram molt desconcertant. Segur que pensareu que us heu equivocat. Però no. Arribats en aquest punt, és a dir, abocats als

camps de conreu de darrere la casa, heu de seguir la tanca de filferro que els limita. Sempre en línia recta cap a l'oest (tenim com a única referència unes cases que sobresurten dalt d'un turonet). Resseguiu el límit del camp en direcció a les cases. Hauréu de saltar alguna tanca electrificada tot fent malabarismes per no enramar-vos. Però no patiu que el voltatge és molt baix i només fa unes desagradables pessigolletes. Si encara porteu el bastó espantagossos, millor: ara us pot servir per a abaixar convenientment els filferros. Per fi apareix alguna pintada en un dels pals de la tanca. Passat aquest curt però confús tram, aviat entrarem en un bosquet on trobarem un bon camí, ara de pujada, i que, un cop passada una darrera tanca per al bestiar, ràpidament ens abocarà a la carretera D-21, just davant de la fita quilomètrica 17.

Seguim la carretera a l'esquerra uns pocs metres i arribarem a una bifurcació on hi ha un gran plafó amb informació turística. Tirem a la dreta, en direcció a la Mairie (ajuntament). Entrem al poble d'**Alzen (704 m)**. Abans d'arribar a l'església i a l'ajuntament, el nostre itinerari gira a la dreta per un carreró entre dues cases on hi ha marques de les nostres i un rètol

que ens anuncia la capella de la Santa Creu. Però és interessant passar de llarg aquesta desviació i arribar-nos fins al centre del poble per visitar-lo. Cal destacar l'església, amb la seva altíssima torre punxeguda, situada enmig d'un bonic parc.

Reculem fins al principi del poble i seguim pel carrer on s'indica cap a la capella. Avancem en direcció nord-oest per un caminet que va pujant. Marques. Aviat deixem Alzen força avall. Bonica vista del poble en conjunt i de l'esvelta església. El nostre camí arriba a una bifurcació. Les marques van pel senderó de l'esquerra, que flanqueja el turó on hi ha la capella. Però seria una llàstima passar de llarg i no visitar la bonica capella i l'indret on està situada. Així, doncs, prenem el camí de la dreta. Forta pujada.

De seguida som a la **capella de la Santa Creu (750 m)**, situada dalt d'un turó. Resta oberta, però està totalment buida. Molt ben conservada, però. A l'esquerra de la capella hi ha un caminet petit que encara puja una miqueta més, fins dalt del turó més alt (759 m), on hi ha clavada una gran creu de ferro. És el turó del Sant Crist. Precipici. Balconada esplèndida cap al nord. Ha valgut la pena pujar fins aquí.

Capella de la Santa Creu, dalt d'un turó, a prop del poble d'Alzen.

Des d'aquí dalt hi ha un caminet que baixa a l'oest, molt dreturament, fins a enllaçar amb el camí que hem deixat a la bifurcació (i que flanquejava el turó de la capella i passava de llarg). Podem davallar per aquí. Però encara hi ha una altra opció: podem tornar fins a la porta de la capella i agafar un camí de cornisa que flanqueja el turó de la creu pel nord. Hi ha un tram amb un cable d'acer com a passamà, per una estreta lleixa. Compte. Per aquí també enllaçarem amb el camí principal a l'altra banda del turó, i retrobarem les marques vermelles i grogues. Les seguim, i aviat arribarem a una llarga barana metàl·lica en el caire d'un cingle. A sota hi ha una important cascada. No es veu, però se sent la remor de l'aigua. A la dreta, tot seguint la barana, hi ha un caminet que baixa a sota del cingle, a tocar de l'aigua. És un indret molt ombrívol i humit.

El nostre itinerari segueix la barana cap a l'esquerra i aviat se'n separa. Rètol i marques. Baixem per un camí empedrat. Travessem a gual un petit riu. Pugem a l'esquerra i de seguida (vint metres), a la dreta. Marques. Continuem pujant per un camí fangós que travessa una pista horitzontal. Però, incomprensiblement, per a continuar el nostre camí a l'altra banda de la pista, cal que saltem les dues tanques elèctriques que la flanquegen. No hi ha més remei. Són altes i piquen fort! (Encara porteu el bastó?...). No hi ha

marques (com sempre, en manquen en el lloc que presenta més dubtes). Però és per aquí. Un cop saltades les dues tanques, seguim per un camí bo i clar, i reapareixen les nostres preuades marques. El camí es converteix en una petita pista que desemboca en una carretereta asfaltada just al costat d'una casa. Continuem a la dreta. Trobem un rètol: al coll de l'Home 1 h 15 min. Anem bé. Seguim la carretereta (sud-oest). Deixem a l'esquerra la població de **Bertrand-Saurat**. Passem per la casa de **La Caussade**, on hi ha uns rètols orientatius. Més endavant travessem **Les Saurats**, on deixem una desviació a la dreta i seguim recte.

Finalment arribem al poblet de **Seigneuric (730 m)**, on s'acaba la carretera. Tirem recte per la pista que continua la carretera, just al davant d'una bonica font en un abeurador de fusta (marques al bloc de pedra triangular d'on raja l'aigua). S'inicia un camí pedregós i redreçat que s'introdueix al bosc, ara clarament cap al sud. Algunes marques escadusseres. No ens podem perdre. Seguim el pronunciat camí, que ara gira al sud-oest entre bells exemplars de castanyers. Anem a petar a una pista forestal. Rètol indicant la direcció del coll des Marrous, origen i final del nostre tour. Ja som a prop, tot i que encara ens queda un tram que es fa força pesat perquè passa per pistes perdedores.

Un cop desembocats a la pista forestal, se'ns presenta una trifurcació. De les tres pistes cal prendre la de l'esquerra, en forta pujada (no hi ha marques de les nostres, però sí senyals de trànsit de sentit prohibit i de sense sortida). Al cap d'uns minuts, en una bifurcació, agafem el ramal de la dreta (sense marques, però passem una barrera i un disc de direcció prohibida). La pista va pujant. Aviat es presenta una nova bifurcació, sense marques. Ara cal baixar per la pista de la dreta i, a uns cent metres, trobem el **coll de l'Home (936 m)**, on hi ha uns rètols de fusta i una bona vista sobre la vall de la Barguillère, que feia estona que no vèiem.

Des del coll de l'Home la pista continua pujant fins a una inflexió, un punt alt (1.010 m), situat en un revolt on hi ha un petit mirador rocós. A partir d'aquí tot serà ja de baixada. Passem pel **coll de Blazy (1.000 m)**, sense cap indicació, però on hi ha un plafó forestal que ens serveix de referència. Arribem a una cruïlla de pistes entre les falgueres. Seguim la de la dreta (sense marques), que puja un xic. De seguida planeja i avança per un preciós bosc de faigs. Gaudim serenament de l'entorn i, sense cap esforç, arribem al **coll des Marrous (991 metres)**, punt de partida del nostre tour ara fa tres inoblidables jornades. Hem tancat el cercle. Sensació d'íntima satisfacció.

Retrobem el cotxe i el graciós alberg des Myrtilles. Encara que sigui una mica car, us mereixeu un bon sopar i dormir en una esplèndida habitació. L'altra opció ràpida és pujar al cotxe i tornar al *gîte* de Cantegril, a pocs quilòmetres per carretera, on, amb previsió, haureu deixat dit que hi tornarfeu. O, si ho preferiu, podeu plantar la tenda i amagar-la al mig del magnífic bosc.

En l'etapa d'avui haureu fet 935 metres de desnivell de pujada i 479 de baixada, en una llarga excursió de més de set hores (sense comptar-hi parades ni visites).

Circuit realitzat en solitari els dies 1, 2 i 3 de novembre de 2000, amb un incisiu fred hivernal, però amb uns inoblidables colors de tardor.

Tot caminant per la prehistòria. Itinerari arqueològic per la serra del Corredor

**Antoni Mañé i Sabat
Carme Vila i Orriols
Lluís Vidal i Vilaró**

Un recorregut per la serra del Corredor a cavall entre el Maresme i el Vallès, que atresora multitud de testimonis del nostre passat més remot.

Aquests itineraris s'han realitzat amb l'ajut de Josep Agustí i Prat, d'Olot, i amb la col·laboració d'Isabel i Lluís Vendrell, de Cardedeu, de Pere Font, de Granollers, i de Joan Boter, de Montornès.

Encara que ho presentem com una sola excursió, partida en dues etapes, per donar una idea de conjunt, veureu que es pot fraccionar segons convingui, fer-ne una part a peu i una part amb vehicle, fer-la amb bicicleta, anar-hi amb cotxe... Si opteu per caminar, cosa que recomanem, penseu que teniu les estacions de RENFE de Cardedeu, Llinars i Sant Celoni, relativament ben situades; si voleu arribar-hi amb vehicle, tindreu alguna part de l'excursió que només es pot fer a peu.

El recorregut total està indicat amb quilòmetres, exceptuant les parts pensades per fer a peu, on, d'una manera orientativa, donem els minuts que es triga a fer el trajecte.

L'itinerari

Comencem a la banda S de l'estació de RENFE de Cardedeu. Anem fins a la carretera de Dosrius i girem cap a la dreta (SSW) fins a travessar la rotonda prenent la carretera BV 5103 cap a Dosrius. Girem a la dre-

ta, davant de les cases, en direcció a la planta potabilitzadora ATL. Un cop davant de la porta, continuem uns cent metres per la dreta, al costat del tancat, des d'on és visible a l'interior del recinte el cromlec de Pins Rosers; per entrar-hi cal demanar el permís per escrit a l'esmentada companyia d'aigües. Haurem caminat poc més de dos quilòmetres.

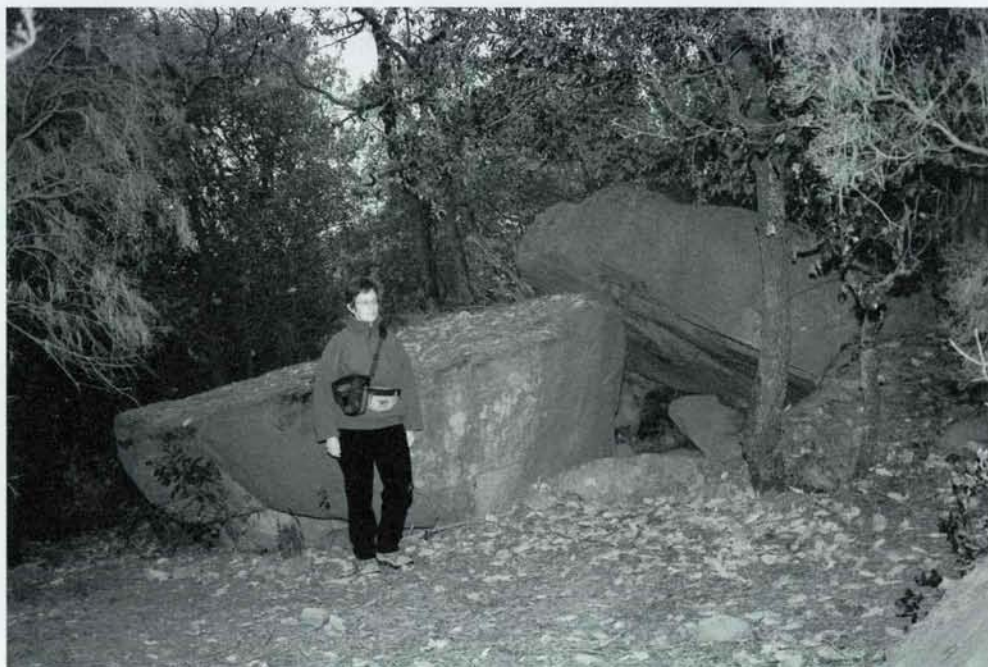
El cromlec de Pins Rosers, situat a 160 m sobre el nivell del mar, a poca distància de la fita dels termes de Cardedeu i Llinars, era compost per un cercle irregular d'uns

trenta metres de perímetre, format per deu monòlits de granit, plantats verticalment, entre sencers i trencats, que formen en conjunt un cromlec. Entre tots constitueixen un cercle de difícil puntualització, perquè la posició actual de les pedres desfigura la posició original; n'hi ha tres de dretes i la resta estan caigudes en un diàmetre de 7 m; el petit monòlit central, més ample que alt, podria haver estat ajagut d'origen. A Catalunya només existeix un altre cas semblant: el menhir de la Murtra, de Sant Climent Sescebes, on el que ha restat alçat és el gran menhir central i es conserva una pedra del cromlec. És indubtable la seva adscripció neolítica, entre el Neolític Mitjà i el Calcolític (3200 – 1800 aC).

Tornem a la carretera i continuem a la dreta en direcció N, durant 1,5 km, fins al punt quilomètric 4,400. Sota uns pins, al marge esquerre de la carretera encara es poden veure les restes d'una petita necròpolis d'incineració en urnes dels finals de la primera Edat del Ferro (600 – 550 aC). Anomenada **la Tomba del Guerrier** per haver-hi trobat a la primera excavació de l'any 1953 armes defensives i ofensives, que hom suposà d'un personatge principal que morí i fou cremat i inhumat en el lloc en una tomba isolada.

El dia 1 de gener del 2002, Pere Font i Lluís Vendrell troben en una esllavissada de terra del costat de la

Les grans pedres que formen el Cau de la Mostela II.

**L'estació
arqueològica de
la Vinya del Tit,
a la Costa de
Can Martorell.**

carretera uns objectes de bronze. En una posterior excavació de l'indret es va demostrar que no es tractava d'una tomba isolada sinó d'una petita necròpolis.

Hem caminat 3,7 km.

Opció A: Itinerari amb cotxe per visitar la Vinya del Tit.

Seguim la carretera fins a Dosrius. Situats darrere l'església, travessem la riera i continuem pel carrer d'Esteve Albert uns dos-cents metres cap a l'E fins a trobar una pista de terra que talla el carrer i gira cap a la dreta en direcció SSE fins a arribar davant de les escoles municipals, on veurem una cruïlla amb els següents indicadors: a la dreta, a can Martorell i a can Poc, i a l'esquerra i pujant, als Olivers. Aquí mateix podem deixar els vehicles. Des d'aquest punt, a 40° N i per damunt

de la pineda, veurem un dipòsit d'aigua; la **Vinya del Tit** és molt a prop, a la seva dreta. El lloc és anomenat **la Costa de Can Martorell**. Hem fet un total de 9,200 km.

Per arribar-hi còmodament a peu prendrem la pista cap als Olivers; a 50 m hi ha, clavats sobre un possible menhir esteliforme, el rètol «Els Olivers. Pas privat». Aquesta pedra fou trobada uns metres més avall i plantada de nou en el seu actual emplaçament, hom dubta de la seva classificació megalítica; si ho fos, caldria relacionar-la amb l'hipogeu.

Pugem cap a l'esquerra fins al dipòsit d'aigua i busquem a la banda E la cova sepulcral enfonsada. Va ser excavada per la Secció Arqueològica del Museu de Mataró, sota la direcció de l'arqueòloga Sara Aliaga i Rodrigo.

Era una cova excavada a la roca com un hipogeu, que encara conser-

va l'entrada «megalítica» i part de les parets del corredor i de la sala de la cova. La classificació d'aquest monument és força complexa per la seva originalitat. També la seva utilització com a sepulcre planteja interrogants: dos centenars d'individus inhumats, homes, dones i nens, d'una població sana i ben alimentada; les 68 puntes de sageta de sílex i l'escassetat de ceràmica trenquen els esquemes d'una sepultura d'inhumació secundària col·lectiva normal; hom pensa en un enterrament col·lectiu com a conseqüència d'un conflicte bèl·lic. Fou emprat en el Neolític Final – Calcolític (2200 – 1800 aC).

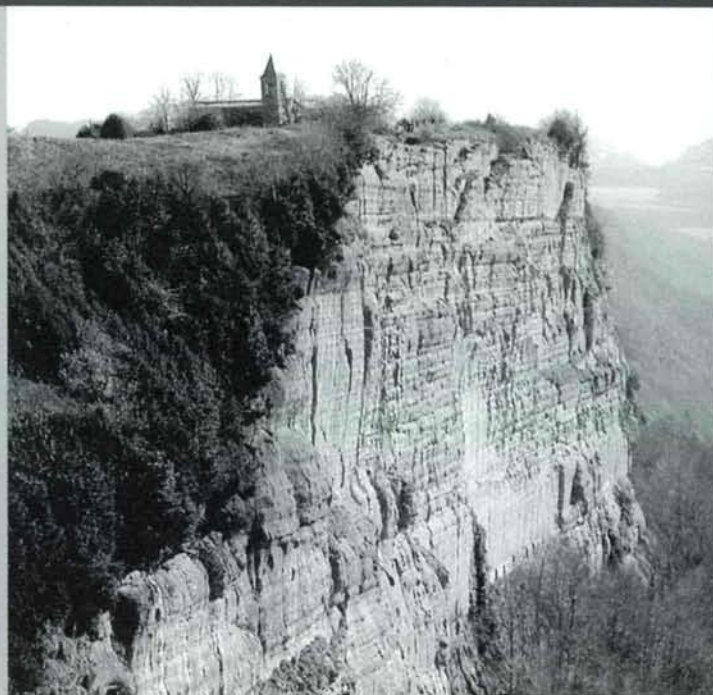
Tornem a la riera i continuem, en la direcció obligatòria, a la dreta per la carretera de Canyamars. Pasat can Gabarra i al km 4, prenem el desviament a l'esquerra cap al Far. A l'entrada de la urbanització, prenem l'avinguda de can Massuet fins a un stop, on girarem a la dreta per l'avinguda del Far per arribar a un indicador a l'esquerra: «Ermita del Far, Can Guinard». Deixem a l'esquerra el restaurant can Guinard per arribar a la pista del Corredor just davant d'una creu datada el 1627.

Opció B: Itinerari a peu per anar a Sant Andreu del Far i al santuari del Corredor.

Un cop passada la **Tomba del Guerrer**, la carretera de Dosrius fa cruïlla amb els carrers de Santa Agnès (dreta) i Sant Antoni (esquerra) de la urbanització de Sant Josep; cal pujar a l'esquerra i, al cap d'uns cinc-cents metres, trencar a la dreta pel carrer de la Mare de Déu del Coll, continuar la pujada tres corbes més, tot deixant un dipòsit d'aigua a l'esquerra, fins a arribar a l'església parroquial de Sant Esteve del Coll.

Hem passat a la vora de l'estació (en termes arqueològics) del **Coll**, assentament del qual no es conserven restes visibles, datat en el Neolític Final-Calcolític, fàcies Veraciana, excavat per Araceli Martín, que va posar al descobert un fons de cabana, format per un sòcol de pedra seca amb una estructura de combustió que podria ésser un foc culinari. La datació radio-

COL·LECCIÓ

GUIES DEL CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA

COLLSACABRA

GUIA D'EXCURSIONS

ÀNGELS MORELL I FINA
JOSEP NUET I BADIA

Publicacions de l'Abadia de Montserrat

Volum 19 de la col·lecció de Guies del Centre Excursionista de Catalunya

Publicacions de l'Abadia de Montserrat

Ausiàs Marc, 92-98. 08013 Barcelona

Tel. 93 245 03 03

Veb: pamsa.com

Novetat

COL·LECCIÓ

GUIES DEL CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA

TRAVERSSIES PEL MASSÍS DEL CANIGÓ

RAMON RIBERA-MARINÉ

Publicacions de l'Abadia de Montserrat

Volum 16 de la col·lecció de guies del Centre Excursionista de Catalunya

Publicacions de l'Abadia de Montserrat

Ausiàs Marc, 92-98. 08013 Barcelona

Telèfon 93 245 03 03

Web: pamsa.com

carbònica el situa entre 2.960 i 2.825 anys aC.

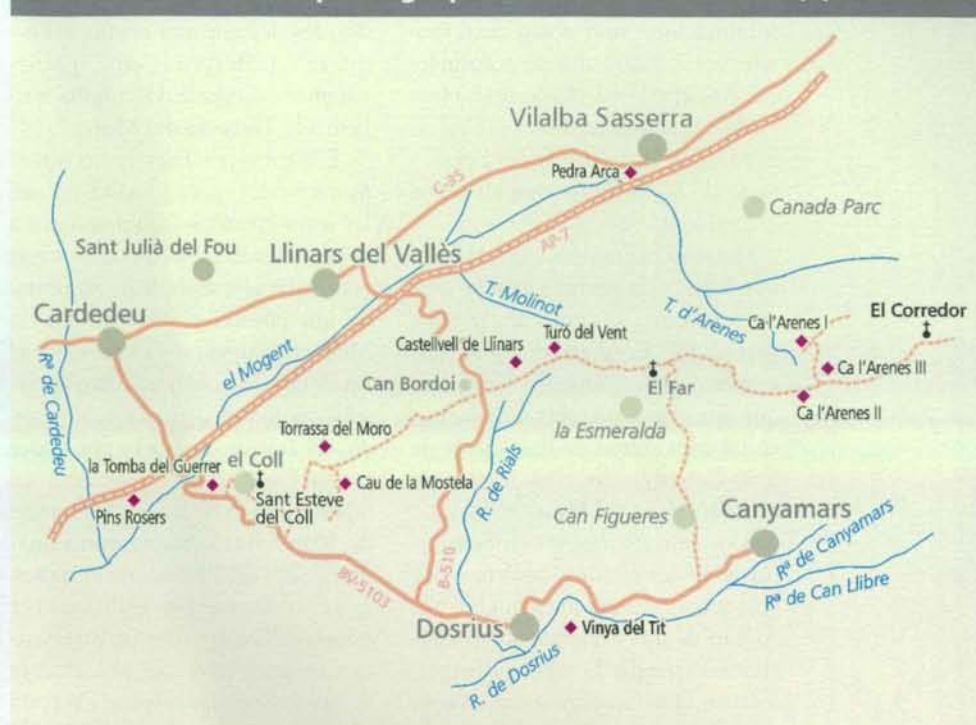
Sant Esteve del Coll és documentada l'any 1023, en una venda del comte Berenguer Ramon I, sota el nom de la parròquia de *ipso Collu*. De la construcció d'origen romànic ja no en queda res; fou refeta els segles XVI-XVII i la darrera restauració s'efectuà el 1987. A 100 m de l'església, seguint el camí, hi ha un arboç monumental (*Arbutus unedo*), que conserva la gran soca, malgrat haver perdut part de les branques.

Quan enllacem amb la pista que ens ve de l'esquerra haurem caminat uns sis quilòmetres. Seguirem en direcció 200° S uns nou-cents metres; passades unes pedreres trencarem a l'esquerra (50° NE), per un camí asfaltat, seguint el GR-92.

A l'altura de can Dous s'acaba l'asfaltat; continuem pujant fins a les ruïnes de can Puiverd i una replantació de pins, a la dreta. Seguim la pista a la dreta (330° N), a 450 m deixem el GR i continuem fins a un revolt, 200 m més amunt, on surt un altre camí a la dreta, en direcció 100° E.

Al cap de cinc minuts deixarem una cruïlla (que anomenem A) a l'esquerra i baixem a la dreta (90° E). Tres minuts després, deixem un camí a l'esquerra, continuem per la pista principal en baixada (240° W); a 11 minuts, deixem un desviament a la dreta i anem en direcció 140°

Itinerari arqueològic per la serra del Corredor (1)

SE; a 50 metres hi ha un altre camí a l'esquerra que ignorarem. Al cap de cinc minuts, trobem, a la dreta, entre una alzina i un pi, un ample caminó amb un xaragall (250° W); el seguim uns vint metres fins a situar-nos davant d'una barraca amb el terra enllosat. Just al davant anem en direcció 340° N uns trenta metres, tot passant pel costat d'una petita pedrera (a l'esquerra) fins a trobar les grans pedres que formen el Cau de la Mostela II.

És a 380 metres sobre el nivell del mar. Fou descobert per Antoni Guilleumes l'any 1950. Es tracta d'una cavitat natural formada per dos grans blocs granítics amb tancament artificial de l'entrada per paret seca i lloses clavades a terra. Es pot qualificar de paradolmen, perquè a uns elements naturals s'hi afegeix una estructura artificial de tancament; també tenia un curt corredor a l'entrada, avui caigut.

Emprada com a enterrament

El Turó del Vent, un poblament ibèric que s'estén a banda i banda de la pista del Corredor.

col·lectiu a la mateixa època dels dòlmens, es pogueren constatar tres inhumacions amb el seu corresponent aixovar amb materials datables del Neolític Final - Calcolític. Hom parla d'una segona «cova» (Cau de la Mostela I) destruïda per l'exploració de les pedreres que envolten el jaciment.

Tornem pel mateix camí (15 minuts) fins a la primera cruïlla (A), on tombem a la dreta, en pujada, vers els 80° E. Al cap de 26 minuts prenem un desviament a l'esquerra que ens porta, uns seixanta metres enllà, a les ruïnes de l'esglésiola de Sant Sebastià, des d'on es veu, al N, la Torrassa del Moro.

Dos minuts després trobem un pla amb dos camins; agafem el de l'esquerra i seguim la pista (15° N). Al cap de dos minuts trobem l'encreuament amb la pista principal, sota un gran pi; travessem i anem pel camí que va vers els 300° W. Al

cap d'un minut girem a l'esquerra, en pujada (270° W). Tres minuts després deixem una cruïlla a l'esquerra i després uns quants caminets; al cap de dos minuts arribem a la **Torrassa del Moro**.

Edificació possiblement commemorativa de l'època romana, perquè les seves funcions militars no estan del tot clares. Hom diu que servia per vigilar el trànsit de la via romana que passava per la vall del riu Mogent. Situada a 413 m sobre el nivell del mar, amb una àmplia visió sobre la vall, però massa allunyada del trànsit de la via per poder exercir funcions bèl·liques. Amb un diàmetre de 9,50 m i un perímetre de 30 m, bastida amb carreus quadrangulars de dimensions mitjanes, és una obra prou ben realitzada per ésser senzillament una torre de guaita. Les restes romanes s'alcen més de quatre metres de terra, i la resta construïda és de principis del segle

xx, que fou habilitada com a pavelló de cacera pel seu propietari.

Tornem a la pista principal. Hem estat 42 minuts efectius de marxa, i seguim el GR-92 cap a l'esquerra per anar a **can Bordoi**, on arribarem després de 2,1 km. El gran casal noucentista que veiem avui substituï una antiga masia documentada el segle XIII, on hi ha també l'ermita de Sant Cristòfol, documentada en aquest indret des de l'any 1025 i reconstruïda a començaments del segle XX.

Cent metres més enllà creuem la carretera de Llinars a Dosrius (B-510). L'indret es coneix amb el nom de coll de Can Bordoi, on comença el parc natural del Montnegre i el Corredor. Hem fet 9,6 km, aproximadament.

Prenem la pista, recentment asfaltada, que en direcció 60° E, ens porta als santuaris del Far i del Corredor. Sis-cents metres a l'esquerra trobarem l'anomenat castell de Llinars, que s'aixecà en època històrica sobre un poblat ibèric.

Castellvell de Llinars. Documentat des del segle XI, es va enrunar en un potent terratrèmol l'any 1448. Va ésser excavat i consolidat entre 1970 i 1974. Hom creu en la hipotètica existència d'una torre romana semblant a la Torrassa del Moro.

Sota les restes medievals visibles actualment, es van trobar els vestigis d'un poblament d'època ibèrica associat al del Turó del Vent i amb una cronologia similar. A la masia de can Bordoi hi ha un museu particular on estan exposades la majoria de peces trobades a les excavacions. Hom pretén veure, en una creu insculpida en l'arrebossat de les parets del castell, vestigis de la presència dels càtars, que, en fugir d'Occitània, van segurament arrelar a Catalunya (s. XIII).

Continuem per la pista uns set-cents metres i trobem el **Turó del Vent**. És un poblament ibèric que s'estén a banda i banda de la pista del Corredor, just on hi ha unes pilones d'obra, amb una extensió d'unes sis hectàrees. A l'esquerra, hi ha les construccions més apreciables: una torre d'entrada, una cisterna que va ésser excavada cap al 1985-86 i un mur visible des de la

La Torrassa del Moro, edificació possiblement commemorativa de l'època romana.

pista. A la dreta, algunes restes d'habitatció. El poblat s'habità des del segle V aC, va ser fortificat durant els segles IV i III aC (Període Ibèric Ple) i continuà la seva activitat fins a la primera meitat del segle II aC (Ibèric Final).

Al cap de 800 metres prendrem el camí ja sense asfalt de l'esquerra, seguint el GR-92, i un quilòmetre després ens trobarem al santuari de **Sant Andreu del Far**, antiga parròquia rural documentada des del 1164 amb el nom de *Sant Andreu de Bona conjuncta*, fins al 1630, que consta amb el nom d'Alfar. Un document del 1186 l'anomena *Mala conjuncta*, cosa que vol ésser aprofitada gratuïtament per atribuir-li un conciliàbul dels bons homes càtars en aquestes dates. A la meitat del segle passat foren destruïts alguns abrics granítics propers, possiblement destinats a l'enterrament a l'època Neolítica. L'edificació de l'església actual és d'un gòtic tardà refet els segles XVI-XVII.

Hem caminat 12,7 km.

A uns dos-cents metres i un cop passat el restaurant La Masia de Can Guinard, trobarem a la dreta la cruïlla de l'itinerari amb cotxe que ve de la Vinya d'en Tit, i a l'esquerra la creu ja esmentada.

Després de 2,6 km, passat el camí a l'esquerra que porta a can Miloca, i al revolt abans de la cruïlla de ca l'Arenes, cal endinsar-se al bosc uns cinquanta metres a la dreta, seguint la petita carena del terreny, per trobar-se amb el megàlit que s'anomena **Ca l'Arenes II**, descobert per Gemma Conesa l'any 1998. Ella i Joan Manel Riera dirigeixen l'Escola de Natura del Corredor, instal·lada a la masia de ca l'Arenes. Segons l'article de Daniel Daví, aquest megàlit és classificat com a possibles restes d'un sepulcre megalític destruït, del qual només resten quatre elements.

A nosaltres ens sembla veure-hi clarament un menhir esteliforme o antropomorf, en granit local, de factura molt fina i cares molt treballades. De 3,40 m de longitud total, amb un perímetre a la part més ampla de 2,52 m, resta partit en dos i en la part que correspondria a dalt hi veiem una inscultura en forma de mig jou d'1,10 m de llarg x 0,35

m d'ample; executada amb solc eixamplat, està molt desgastada per l'erosió deguda a la posició actual de la pedra.

Aquest tipus d'inscultura el trobem en altres indrets de Catalunya: a la Pedra de Llinars, trobada a can Tacó (Montmeló, Vallès Oriental), actualment al Museu Municipal de la localitat; al menhir de Can Gurri (Santa Maria de Martorelles), actualment en una plaça del poble prop de l'església; al menhir de Palaus (l'Estrada-Agullana, Alt Empordà), emplaçat en una esplanada elevada a la dreta del riu Llobregat, sobre l'autopista.

No dubtem que són les restes d'un megàlit, però només una acurada excavació arqueològica feta per professionals podran aclarir-ho.

Ara prendrem el trencall de ca l'Arenes i, abans d'arribar a la casa, seguirem a la dreta el camí que passa per l'era, caminarem uns cent vint metres, travessarem un rierol i la caseta d'un regulador d'aigua, i deixarem tot seguit un trencall a la dreta; al cap d'uns dos-cents metres més, trobarem a la dreta un gran bassi natural i, de seguida, caigut en el pendent i arran del camí, un possible menhir, que anomenem **Ca l'Arenes III**. Hem caminat poc menys de deu minuts.

Fou descobert l'any 2000 per Isabel Vendrell, Lluís Vendrell, Pere Font i Joan Boter. Està desplaçat del seu emplaçament original. Té qua-

tre cares, una de molt polida, angles arrodonits i presenta una lobulació per marcar el seu caràcter d'antropomorf. La longitud total és d'1,90 m, dels quals restarien enterrats uns 0,60 m; el seu perímetre és d'1,58 m, aproximadament. La seva situació fa difícil determinar la seva possible funció.

Seguim baixant, passarem una riera on a la dreta hi ha una construcció moderna d'un regulador d'aigua, farem una breu pujada i ens trobarem un camí a la dreta i un revolt a l'esquerra; aquí cal endinsar-se al bosc cap al NW uns quinze metres. Hi haurem invertit uns deu minuts més.

L'any 1997, Joan Manel Riera va trobar el que sembla ésser una magnífica galeria catalana, que s'anomena **Ca l'Arenes I**, amb un túmul ben visible de terra i pedres. És una estructura molt complexa, composta per unes tretze lloses, de les quals la banda esquerra de la cambra i la capçalera s'aprecien ancorades al terreny.

Les restes del túmul són ben visibles i un peristàlit envolta una cambra quadrangular molt inclinada a l'esquerra, d'1,80 m de llarg per 2,30 m d'ample a la capçalera i 2 m a l'entrada, o sia que les parets exteriors serien obliqües respecte al corredor, d'uns dos metres de llarg. Al voltant del conjunt hi ha altres pedres que reforçaven l'estructura, encara que el que creiem que és el

El megàlit que s'anomena Ca l'Arenes II, descobert per Gemma Conesa l'any 1998.

El que sembla ésser una magnífica galeria catalana, que s'anomena Ca l'Arenes I, amb un túmul ben visible de terra i pedres.

peristàlit està massa pròxim al que seria la cambra i no l'envolta tota, a més de ser molt irregular.

Això fa pensar que podrien ser les restes d'una cabana de pedra en sec, construïda en un moment in-

determinat, aprofitant la part que encara se sostindria del sepulcre. Aquest, amb el seu conjunt de restes prehistòriques i afegiments posteriors, es podria haver enderrocant durant un terratrèmol com el que afectà el Castellvell de Llinars. Tot això no es podrà assegurar fins que es realitzi la deguda intervenció arqueològica, que en els moments de redactar aquest article sabem que serà dintre l'any 2004.

Comptem uns 25 minuts per retornar a la pista principal. Continuem a l'esquerra i, un cop recorreguts 2,1 km, arribarem al **santuari del Corredor**, que descriurem en el segon tram de l'itinerari. Haurem fet, de moment, 17,6 km.

Aquest recorregut es pot fer durant tot l'any, encara que aconsellàrem de no seguir-lo durant l'època de cacera ni, si pot ser, un diumenge o festiu assenyalat, perquè sereu molestats per tota mena de vehicles amb motor. La proximitat de l'indret a zones massa poblades fa que l'afluència de gent que transita per la pista principal sigui excessiva si preteneu anar-hi a peu.

Bibliografia

- Daniel DAVÍ I SALVANYÀ. «Sepulcres megalítics i sepultures alternatives a la Serralada Litoral (Maresme i Vallès Oriental)». *Laietania*, núm. 14. Museu de Mataró. Secció Arqueològica. Mataró, 2003.
- Joan GEL I ARNÓ, David FARELL I GARRIGÓS et alii. *Coneguem el Corredor*. Col·lecció «Llibres de Natura del Maresme». Editorial al Natura. Argentona, 1995.
- Robert LEONART I CASADEVALL. «L'hipogeu calcolític de la Costa de Can Martorell o de la Vinya d'en Tit». *Laietania*, núm. 14. Museu de Mataró. Secció Arqueològica. Mataró, 2003.
- Salvador LLOBET. *El Corredor (Mont Alt, el Far, Parpers, Burriac, Mont Cabrer)*. Guia Cartogràfica. Escala 1:25.000. Editorial Alpina. Granollers, 1987.
- Antoni MANÉ I SABAT. «Els monuments megalítics de la serra de Llevant». *Vèrtex*, núm. 130. FEEC. Barcelona, 1989.
- Oriol MERCADAL I FERNÁNDEZ, Sara ALIAGA I RODRIGO et alii. *La Costa de Can Martorell: un hipogeu de fa 4.000 anys a Dosrius*. Ajuntament de Dosrius. Dosrius, 2003.
- Vanessa MUÑOZ RUFO. «La necròpolis del Coll (Llinars del Vallès)». *Lauro*, 22-23. Museu de Granollers. Granollers, 2003.
- Lluís PERICOT I GARCÍA. *Los Sepulcros Megalíticos Catalanes y la Cultura Pirenaica*. Consejo Superior de Investigaciones Científicas. Instituto de Estudios Pirenaicos. Barcelona, 1950.
- Enric SANMARTÍ-GREGO. *Una tomba de guerrier de la primera Edat del Ferro trobada a Llinars del Vallès (Vallès Occidental, Barcelona)*. Treballs del MDG. Museu de Granollers. Granollers, 1993.

Pic de la Muntanyeta

per Josep de Tera

El pic de la Muntanyeta, a Benasc, feia molt de temps que el tenia «a la reserva», perquè la seva silueta és «insultant» sempre que arribes a Benasc i enfoques vers el fons de la vall.

Cada any em faig un petit esquema de les excursions que m'agradaria fer i, a més a més, també dels dies disponibles per a sortir a la muntanya.

Aquest esborrany no es compleix mai, perquè sempre hi ha algun imprevist que t'obliga a canviar l'esquema. Una de les principals variants que modifiquen les dates és el temps, però aquest any 2003 ha fet un estiu extraordinàriament llarg i calorós sense depressions que facin la guitza a l'hora de fer una excursió i per això he pogut fer totes les excursions previstes.

Aquest fet ha ocasionat que em quedés el cap de setmana dels dies 2 i 3 d'agost «disponible».

Una elecció singular

Un cap de setmana d'agost el podia utilitzar per a fer una gran sortida, però vaig escollir tot al contrari: una excursió tranquil·la i de poc caminar, amb molta estona de relaxació tant el dissabte a la tenda com el diumenge dalt del cim.

El pic de la Muntanyeta, a Benasc, feia molt de temps que el

tenia «a la reserva», perquè la seva silueta és «insultant» sempre que arribes a Benasc i enfoques vers el fons de la vall.

El veus durant tanta estona que forçosament t'ha de cridar l'atenció i t'han de venir ganes de pujar-hi, però per la seva poca altitud sempre queda relegat.

Doncs aquest cap de setmana d'agost el vaig escollir per a pujar-hi. Anar expressament a Benasc per pujar al pic de la Muntanyeta ja són ganes! Però sóc així: aquest cim em falta i ara el posarem a la llista de cims assolits.

A més a més, qualsevol excusa és bona per a anar a Benasc i a Grist i poder veure i viure aquell ambient de muntanya que s'hi respira, si saps separar l'ambient excursionista de l'ambient turista!

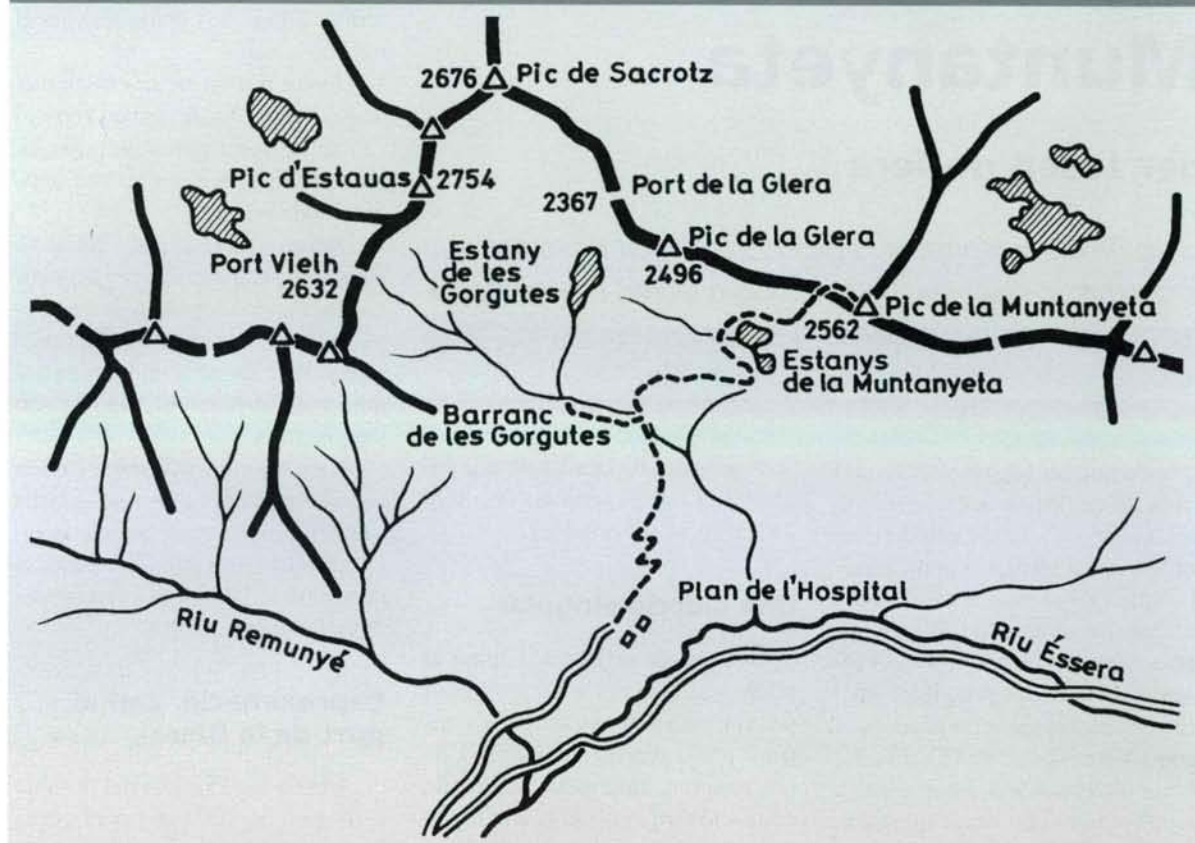
L'aproximació: cap al port de la Glera

A la tarda (15,35 h) del dissabte 2 d'agost de 2003 deixo el cotxe aparcant al final de la carretera A-139 (en aquestes dates costa trobar un forat buit on deixar el cotxe!), i

L'estany de la Muntanyeta i el massís de la Maladeta.

Itinerari al pic de la Muntanyeta

m'enfilo pel camí de l'estany de les Gorgutes i el port de la Glera.

En aquesta hora de la tarda la majoria de gent que trobo és de baixada; així, mentalment, vaig restant vehicles de l'aparcament: un, dos o tres, depenent de la quantitat de gent que formi cada grup. A aquest ritme el meu cotxe potser es quedarà sol a la nit!

El camí puja de valent i, amb la calor que fa, la pujada és feixuga, però sé que serà curta i per aquesta raó m'ho vaig prenent amb tranquil·litat.

Una mica després d'abandonar el bosc, el camí travessa el barranc de la Glera i entra en un gran replà on hi ha les restes d'una cleda i d'una cabana.

En aquest indret el camí comença un gran flanqueig fins a situar-se sota l'estany de la Muntanyeta, i allí gira 180 graus i s'enfila fins a un collet que dona a l'estany de les Gorgutes.

Fins a l'indret de l'antiga cabana faig el camí voltat de turistes que pugen o baixen de l'estany de les Gorgutes.

Per a poder quedar tranquil només haig de seguir el curs del barranc de les Gorgutes en direcció al

port Vell i a la base del pic d'Estauas per a trobar un nou replà on podré plantar la tenda en la més absoluta soledat.

Sembla mentida, però apartant-me només cinc minuts de la ruta principal no trobes ningú.

A quarts de cinc queda la tenda plantada a 2.200 metres, aproximadament, a la base de l'accés al port Vell.

Tinc encara un grapat d'hores... fins i tot podria pujar al pic de la Muntanyeta i tornar a baixar, però no faré res més que contemplar el massís de la Maladeta i l'accés al pic de la Muntanyeta, prendre el sol, dormir i fer fotos.

Tan intensa arriba a ser la meva integració amb l'entorn, que, tot just pondre's el sol, una guineu passa per davant la tenda buscant alguna peça per a omplir-se la panxa.

Amb uns moviments molt lents per no fer el més mínim soroll, agafo la màquina i encara tinc temps de fer-li una fotografia! El «clic» de la màquina fa fugir d'una revolada la guineu, però la fotografia ja és al calaix!

No tinc cap necessitat de llevar-me excessivament d'hora i per

aquesta raó puc contemplar una nit completament estelada.

No massa d'hora, però tampoc massa tard, perquè, amb la calor que fa, el sol que em toqui de baixada...

Cap al pic de la Muntanyeta

A dos quarts de set del diumenge 3 d'agost surto de la tenda disposat a pujar al pic de la Muntanyeta.

La ruta a seguir és massa evident per a allargar-se en descripcions tècniques, perquè aquest pic està segat a ponent per una evident canal herbosa que puja directament de l'estany de la Muntanyeta fins a l'aresta que l'uneix amb el pic de la Glera.

L'únic dubte és si la canal queda trencada o no en una zona que es veu molt més estreta, però a simple vista sembla que no.

Ràpidament surto del meu racó apartat de la ruta principal i flanquejo fins a trobar el camí del port de la Glera, que segueixo fins a arribar més o menys a l'indret on queda l'estany de la Muntanyeta, una mica enlairat i apartat del camí; un

corriol poc marcat em condueix fins a l'estany.

Cinc minuts abans de les set arribo a l'estany de la Muntanyeta, de 2.212 metres. Afortunadament, tinc la intuïció de voltar-lo per la meua esquerra i d'aquesta manera tinc la primera gran sorpresa de l'excursió: puc gaudir d'una sortida de sol al massís de la Maladeta amb la seva rogenca silueta reflectida a l'estany. No m'esperava aquesta imatge, i no puc estar-me d'immortalitzar-la en unes quantes fotografies.

Amb aquesta ja són tres les imatges que tinc del massís de la Maladeta amb un estany a primer terme. Les altres dues són la típica del pic d'Aneto amb l'estany de Corones i una feta des del pic de la Forcadada, amb un dels estanys de la vall de l'Escala a primer terme.

Una vegada fotografiada i contemplada aquesta bonica postal, començo la pujada per la canal herbosa.

Al començament és molt ampla, més amunt s'estreny una mica i el pendent s'accentua.

Quan arribo al sector més estret, veig que la canal, tal com semblava

des de baix, no queda trencada; potser cal ajudar-se amb les mans, però no té cap problema. Si seguim així aviat s'acabarà l'excursió!

A tres quarts de vuit arribo a la bretxa de l'aresta W del cim; davant meu s'obre la vall de Luchon. Afortunadament, el sol només el veig a la Maladeta, als Malls i a Superbanheras de Luchon. Fins i tot m'haig d'abrigar una mica, ja que a la bretxa passa un aïret força fresc.

Deu minuts més tard abandono la bretxa i amb una inofensiva grimpada supero els metres que falten fins al cim.

Al cim del pic de la Muntanyeta

A les vuit i cinc arribo dalt del pic de la Muntanyeta, de 2.552 metres d'altitud.

Només arribar-hi ja tinc la segona sorpresa: no esperava trobar un vessant nord tan contrastat amb el sud, perquè al NE s'obre una àmplia i suau coma que davalla fins al bonic estany de la Muntanyeta occità. Aquí és un dels pocs llocs on es repeteix el nom als dos vessants.

No recordava haver vist aquest estany des del pic de Salvaguarda, però tampoc no és estrany, si tenim present que vam pujar aquest cim com a alternativa a l'Aneto a causa del mal temps; la boira, doncs, devia impedir qualsevol contemplació panoràmica.

El pic de Salvaguarda des del pic de la Muntanyeta té una visió espectacular, perquè es veu com una monumental piràmide fosca (la cara W encara està a l'ombra) que contrasta amb la resta de l'indret.

A les vuit del matí encara no hi ha la calitja típica dels dies d'estiu i, per tant, la panoràmica és extraordinària.

Davant meu hi ha un primer pla dels pics Occidentals de la Maladeta, de la Dent d'Alba i del pic d'Alba, i també de la tuca Blanca i de la valleta del Forau Tancau, amb els pics de la tuqueta Blanca i de la tuca de l'Éssera.

A ponent puc contemplar els pics de la Glera, Sacrotz, Célanda, Estauas i els tres Malls, el Pintrat, el Planet i el Barrat. Darrere d'ells sobresurten els pics del Bom i del Malpàs.

L'estany de la Muntanyeta occità i el pic de Salvaguarda, des del pic de la Muntanyeta.

El massís de la Maladeta, des del pic de la Muntanyeta.

Davant d'aquests cims i mirant al sud hi ha la carena del pic de Remunye i de la penya de Lliterola.

Girant la vista a l'altre extrem puc gaudir de la vista del pic de la Maladeta, de la cresta dels Portillons i del pic d'Aneto; una mica més lluny hi ha el pic de Molières i la Forcanada.

Tal com ja he comentat, davant del nas tinc el pic de Salvaguarda i una mica més al nord destaca el pic de Mauberme i la carena del Portilló.

Als meus peus i a molts metres de desnivell també puc veure el meu cotxe aparcadet al final de la carretera; pràcticament s'ha quedat sol.

Fa una mica de vent, però al cim s'hi està rebé. Miro, contemplo, fotografo, esmorzo, dormisquejo, penso, identifico cims, estudio noves excursions (el pic de la Glera serà el primer). Quantes coses que es poden fer sense moure's! Va passant el temps i no tinc cap pressa per marxar.

De cop i volta veig passar una àliga amb el seu vol majestuós, al cap d'una estona ja son dues, i acaben volant per aquells verals quatre àligues.

No n'havia vist mai tantes de juntes. Novament amb la màquina a les mans intento deixar-les fotografiades; és difícil agafar-les totes juntes, perquè volen a diferents nivells i s'encreuen... és com si les unes vigilessin a les altres.

Quin vol tan perfecte! No mouen ni les ales, aprofiten al màxim els corrents d'aire per a desplaçar-se.

Ja no sé on mirar, si a les àligues, si a l'Aneto, si a l'estany de la Muntanyeta occità, si al Malpàs, si a la Forcanada... Això és massa! Acabaré marejant-me de tant donar voltes!

El rellotge m'assenyala que «avui hauré de fer un pensament».

El descens

Molt a contracor abandono el cim a tres quarts i cinc de deu, és a dir, pràcticament he estat dues hores allà dalt. Hauria de recular molt de temps per a trobar una estada semblant dalt d'un cim.

Només deixar el cim torno a entrar a la part obaga; la bretxa segueix a l'ombra i també la baixada fins a l'estany.

Durant tot aquest trajecte per un racó de Benasc a ple mes d'agost, només he trobat un trist pescador a l'estany de la Muntanyeta. A partir d'ara, quan trobi el camí del port de la Glera, tot serà diferent.

A l'estany retrobo el sol, que no m'abandonarà fins a arribar a la tenda a tres quarts d'onze. Estirat al costat de la tenda tinc uns moments de dubte: no sé si seguir mandreant o recollir els patracols i baixar definitivament fins al cotxe.

Finalment em decideixo per la segona opció i a un quart de dotze començo a caminar vers el cotxe, al costat del qual arribo en vint-i-cinc minuts.

Quan arribo al cotxe sempre hi ha quatre operacions que es repeteixen matemàticament: 1a: deixar caure la motxilla a terra; 2a: buscar-hi les claus; 3: obrir portes i finestres perquè es ventili; 4a: treure'm les botes (aquesta és la més agraïda). Els passos que segueixen ja poden variar l'ordre.

Avui encara arribaré a temps de dinar a casa, a 325 km de distància.

La vegetació del paratge dels Reguerons (Viladecans – Baix Llobregat)

**Andrés Valverde
Josep Maria Seguí
Rafael del Hoyo
Valentí González**

Els Reguerons, juntament amb els paratges propers, constitueixen possiblement els últims espais del delta del Llobregat que van ser romputs i arranjats per al conreu. Aquest article explica els elements principals de la vegetació que torna a instaurar-se en aquest espai fa pocs anys agrícola.

L'estudi de la vegetació dels Reguerons no és una tasca senzilla perquè el procés de renaturalització, iniciat amb l'abandonament dels conreus, es troba en diferents estadis d'evolució, ja que les parcel·les

no es van deixar de conrear totes al mateix temps. Aquest fet fa que als Reguerons hi hagi diferents tipus de vegetació amb uns límits molt difícils de marcar, moltes vegades superposats els uns als altres i, actual-

ment, alguns d'ells sotmesos a pastura. Amb aquestes característiques, si més no força comunes en el conjunt del paisatge vegetal del delta del Llobregat, seria fàcil definir els Reguerons com una mena de mosaic indestruïble de diferents comunitats vegetals en ple procés d'evolució. Malgrat les dificultats que tot això representa, hem intentat definir els diferents tipus de vegetació atenint-nos als factors que determinen el paisatge.

La topografia i la hidrologia dels Reguerons

Abans de veure els tipus de vegetació que hi ha als Reguerons, és necessari parlar de dos factors determinants per a les plantes: la topografia i la hidrologia.

De la hidrologia depèn un recurs bàsic per als vegetals, com és l'aigua, i en poden dependre també, com succeeix en els ambients aquàtics, tant la dinàmica vegetal com la mateixa estructura de l'ecosistema.

De la topografia depenen també altres factors bàsics per a les plantes, com ara l'altitud, el pendent, l'orientació, etc. Però, en determinats ambients, la topografia pot arribar a condicionar també les ma-

Cruïlla de regadores al sector NW dels Reguerons. A les parcel·les de l'esquerra i del fons, més avançades respecte al procés de successió vegetal, s'han desenvolupat uns fenassars que apareixen més o menys envaïts per les jonqueres. A la parcel·la de la dreta, menys evolucionada, s'ha desenvolupat un prat moderadament humit amb agrostis blanca (*Agrostis estolonifera*), on criden l'atenció les inflorescències groguenques del lot corniculat (*Lotus corniculatus*).

Fotografia de Francisco Valverde.

nifestacions hidrològiques més superficials, que són les que més repercussions tenen sobre la coberta vegetal. Aquest és el cas dels Reguerons.

Els Reguerons formen part d'una zona deltaica i, a més, han estat sotmesos a successius processos d'anivellament; per tant, haurien de tenir una superfície més o menys plana. La realitat és que mostren encara una topografia una mica desigual. L'existència d'un nivell freàtic molt superficial i d'un cert grau d'impermeabilitat dels terrenys, fa que amb petits canvis del nivell topogràfic es manifestin importants diferències hídriques per a la vegetació. Això explica, per exemple, que amb una diferència de nivell de poc més d'un metre, hom pugui passar d'un prat humit a una jonquera, d'una jonquera a un canyissar i d'un canyissar a una superfície d'aigües lliures, és a dir, a una bassa.

Els Reguerons, segons els mapes disponibles, presenten una altitud mitjana d'1,1 m. La superfície d'aquests terrenys es distribueix actualment en poc més de dotze grans parcel·les, cadascuna d'elles d'un nivell topogràfic relativament uniforme, però lleugerament més alt o més baix que les veïnes, sense que

el marge de variació superi, en qualsevol cas, el metre. Dintre de la majoria d'aquestes parcel·les, i sobretot en posicions marginals, es troben les restes, més o menys esborrades, de les vies de rec i de desguàs que van ser funcionals durant les últimes explotacions. Aquestes restes de regadores, filloles i vallets, que no superen el mig metre de fondària respecte als nivells immediats, mantenen únicament un cert nivell d'aigua mentre plou o poc després de les pluges i dels aiguats.

També es troben dintre de les parcel·les, o bé marcant els seus límits, unes depressions allargades, més amples que les anteriors, avui tancades, que superen en molts trams el metre de fondària i que mantenen la major part de l'any un nivell d'aigües estancades. Aquestes rases, anomenades «valls», que haurien de desembocar a les grans corredores o pluvials, com ara les que es localitzen al vèrtex SE dels Reguerons, testimonien els problemes de drenatge que mai no han quedat resolts. Algunes d'elles són també fites que assenyalaven els límits de propietats més antigues, corresponents a un temps en què l'espai estava més repartit entre diferents propietaris.

A la zona central dels Reguerons es localitzen també dues importants depressions o basses. La més gran està coberta enterament de canyís. La més petita, que té forma d'ela, es manifesta com una bassa d'aigües permanents. El dens canyissar que l'envolta i en part la cobreix deixa actualment, a cada braç de la ela, dues superfícies contigües d'aigües lliures. Aquesta bassa es troba documentada en un mapa datat de l'any 1933, però amb unes dimensions molt més petites que les actuals. Els pagesos de la zona diuen que l'ampliació de la seva cubeta es va fer mitjançant successives extraccions de terres que servien per aixecar i sanear les parcel·les veïnes.

Els Reguerons es troben en una situació estratègica dins de la plana agrícola de Viladecans pel que fa al drenatge d'aquest territori. Es troba envoltat per les corredores dels Llanassos (W), de Can Seguí (S) i de les Filipines-Xauxes (E). A més, hi hem d'afegir la corredora de les Iques, que travessa els Reguerons pels camps situats més a l'oest i vessa les aigües a la corredora de Can Seguí, assenyalant, en part, el límit nord de la zona. Totes les corredores esmentades porten aigua d'una manera permanent i amb un alt grau d'eutrofització, i contribueixen a mantenir un determinat nivell freàtic. Però la regulació d'aquest nivell freàtic per al conreu no ha estat possible als Reguerons com en altres zones deltaïques, constituïdes per un substrat més sorrenc i, per tant, més permeable.

Les corredores, a més de tenir una gran importància dintre del component hidrològic dels Reguerons, cobren una importància indirecta com a generadores de relleu. Aquesta afirmació es fa sobretot evident al marge de la corredora de Can Seguí, on l'acumulació dels fangs que s'extreuen en les tasques de neteja ha generat un marge que s'aixeca al voltant de tres metres sobre el nivell de les parcel·les veïnes. Aquest marge constitueix l'element topogràfic més rellevant dels Reguerons. Sense arribar a aquestes altures, es desenvolupen també marges a la resta de corredores. Aquestes acumulacions de fangs, riques en nutrients i lliures de bona

Algunes formes de jonqueres, com aquestes que es localitzen entre les casetes del pou 3 i la bassa gran, presenten en el nivell herbaci inferior un recobriment més gran de l'herba molla (*Atriplex prostrata*) i prenen a la tardor una tonalitat vermellosa característica.

Fotografia de Valentí González.

part del seu component hídric, es converteixen ràpidament, com s'ha pogut comprovar, en el substrat i al mateix temps la via d'accés d'una exuberant però potser no desitjada flora ruderal.

Altres prominències de menors dimensions apareixen més o menys disperses per tota la zona, sobretot al voltant dels límits exteriors de la finca i al costat d'alguns valls en zones mal anivellades, com ara a les parcel·les properes a la carretera dels Llanassos.

Per acabar aquest apartat i a tall de resum, als Reguerons es troba, sobreposat a les restes d'una antiga estructura d'explotació agrària fonamentada en el val·lejament i la divisió parcel·l·lària, l'establiment d'una estructura d'explotació més extensiva. L'estructura resultant, una vegada abandonada l'activitat agrària, mostra una tendència general de drenatge cap al SE, que

manifesta cada vegada amb més intensitat fenòmens d'embassament per tancament de les vies de desgües. Aquest procés repercuteix d'una manera evident en el procés de recolonització vegetal que s'està desenvolupant a la zona.

El paisatge vegetal dels Reguerons

S'han diferenciat sis tipus de vegetació als Reguerons:

1. Comunitats de jonc agut (*Juncus acutus*) i de plantatge marí (*Plantago crassifolia*)

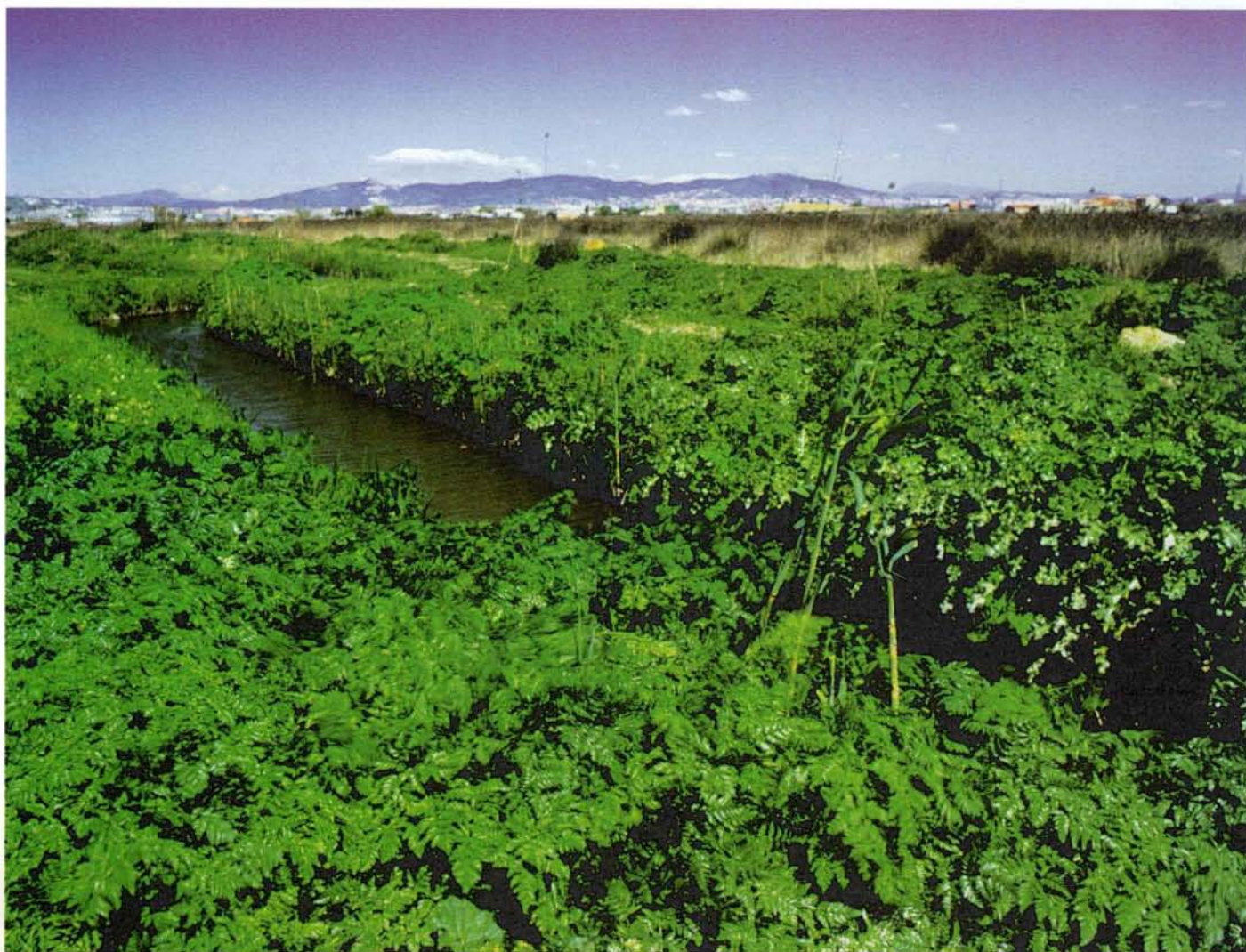
Es tracta d'unes comunitats vegetals de tendència halòfila i formades per diverses espècies de port herbaci, anuals o perennes, on la presència del jonc agut, que forma denses tofes molt visibles de fins a un metre i mig d'alçària, configura el seu aspecte. Són comunitats de

trànsit en el procés de colonització vegetal dels camps de conreu abandonats de terrenys argilosos, humits i feblement salabrosos i sotmesos a pertorbacions antròpiques, com ara la sega, la crema o la pastura intensiva, o a pertorbacions naturals en zones sotmeses a forts temporals.

A causa del caràcter de transició d'aquestes comunitats, la seva fisiognomia i la composició florística poden adoptar formes diferents segons el nivell de recobriment del jonc agut i del plantatge marí, les condicions d'humitat o salinitat del terreny o el grau de pertorbació a què siguin sotmeses. Respecte a la delimitació de les comunitats, d'una manera general, podríem dir que, segons el recobriment majoritari d'aquestes dues espècies, es parla d'una jonquera de jonc agut, d'un prat de plantatge marí o bé d'un prat-jonquera de jonc agut i plantatge marí.

Jonquera amb un estrat herbaci constituït bàsicament per plantatge marí (*Plantago crassifolia*). S'observen les casetes dels pous número 4 (davant) i número 2 (al darrere i a l'esquerra).

Fotografia de Francisco Valverde.

Dues imatges de la corredora de les lques: a dalt, prop de la corredora de Can Seguí. En aquest tros, els marges apareixen coberts de cicutà (*Conium maculatum*) que es desenvolupa d'una manera esponerosa i, a la dreta, inici de la corredora formada per un grupet de canals i recull els drenatges d'una zona agrícola dividida pels recs (reguerons). Es destaquen les flors blanques del lliri d'aigua (*Zantedeschia aethiopica*).
Fotografies de Francisco Valverde.

En alguns sectors deprimits de terreny argilós i, per tant, fàcilment inundables, són abundants diferents espècies de caràcter halonitròfil com ara el salat marítim (*Suaeda maritima*) i el salat fruticós (*S. vera*). Aquestes poblacions formen petites superfícies en mosaic amb les jonqueres.

En general, es pot dir que l'evolució d'aquest tipus de vegetació al paratge dels Reguerons és positiva pel que fa a la diversitat florística, amb un recobriment del 62,8% d'espècies halòfiles i fins a setze espècies pròpies d'aquests ambients, entre les quals destaca, pel seu interès, la gramínia *Elymus elongatus*, que als Reguerons és força abundant en alguns sectors de sòl argilós que sovint queden coberts amb eflorescències salines. Com a aspectes negatius, cal dir que el recobriment de les espècies indicadores de pertorbació és d'un 17,9% i que l'espècie dominant, el jonc agut, tendeix al recobriment monoespecífic.

2. Prats relativament secs amb fenàs de marge (*Brachypodium phoenicoides*) i altres gramínies perennes

En algunes parcel·les dels Reguerons, els prats de gramínies perennes coneguts com a fenassars assoleixen prop d'un metre d'alçària i estan constituïts per poblacions estables de fenàs de marge i d'*Elymus pungens*, amb recobriments d'aquestes gramínies propers al 100%.

La variant més destacada es troba als sectors més ruderalitzats instal·lats sobre els terrenys remoguts situats entre Can Feliu i la corredora Filipines-Xauxes, on destaca el recobriment d'una espècie de port arbustiu, l'olivarda (*Inula viscosa*), que arriba a formar denses poblacions juntament amb les espècies herbàcies abans mencionades i altres de ruderals. Encara que el recobriment de les espècies indicadores de pertorbació només arriba a un 13,8%, el percentatge d'espècies ruderals presents arriba fins al 64,3%.

Aquestes comunitats constitueixen les variants de prats més secs que hi ha als Reguerons i, molt probablement, es localitzen a les zones més elevades del paratge, llevat dels talussos. La riquesa de plantes de port robust que caracteritzen aquests prats fa que no siguin gaire atractius per al ramat.

3. Prats moderadament humits i pertorbats amb *Agrostis stolonifera* i prats humits localment coberts de canyissar secundari

A les parcel·les poc pasturades i amb un nivell mitjà d'humitat, es troba un prat d'entre 40 i 60 cm d'alçària, constituït per una gran varietat d'espècies de les famílies papilionàcies, gramínies, ciperàcies i ranunculàcies, on destaca la presència d'*Agrostis stolonifera*, potser la gramínia més abundant als prats de tendència humida del delta del Llobregat. Barrejades amb aquestes espècies, es troben també plantes

dels ambients més secs, així com un bon grapat d'espècies indicadores de pertorbació. Als Reguerons, en moltes de les parcel·les on es desenvolupa aquesta forma de prat, ja està força avançada la invasió del jonc agut i del plantatge marí, de manera que moltes vegades el trobem formant un mosaic dintre de les jonqueres i dels prats moderadament salins de plantatge marí.

En altres zones més pasturades i trepitjades, com succeeix en algunes parcel·les properes a la masia de can Feliu, el prat humit presenta un recobriment més gran d'espècies anuals i pròpies de sòls més compactats i pertorbats.

Per últim, en algunes parcel·les de la zona sud dels Reguerons, on la humitat del terreny és més gran, augmenta la presència i el recobriment de les espècies pròpies de les vorades del canyissar, com ara el mateix canyís (*Phragmites australis*). En aquestes parcel·les el nivell d'humitat del terreny permet que, en

absència de pastura i d'altres tractaments, el canyís formi un estrat herbaci alt per sobre del prat humit inicial, de manera que, amb el temps, la comunitat evolucioni cap

a un canyissar sec amb un recobriment de canyís proper al 100%.

En general, el grau de naturalitat dels prats humits als Reguerons no és gaire alt, bàsicament per la

El rar malrubí d'aigua
(*Lycopus europaeus*).

Fotografia de
Valentí González.

El fenàs de marge (*Brachypodium phoenicoides*) forma en algunes parcel·les de nivell topogràfic lleugerament elevat densos agrupaments (fenassars) que evolucionen ràpidament a jonqueres.

Fotografia de Francisco Valverde.

irregularitat del règim hídric i per la intensitat de la pertorbació ant tròpica i de la pastura.

4. Canyissars

Als Reguerons, es troben canyissars ben constituïts a les dues basses i als valls del sector sud-est, que compten amb un nivell d'aigua permanent. Són canyissars constituïts gairebé exclusivament per canyís i que gaudeixen de bona salut perquè l'aigua de les depressions que ocupen està aïllada dels focus d'eutrofització que suposen les corredores principals que envolten i travessen la zona. El canyissar ocupa els sectors on el terreny queda inundat permanentment i el grau de pertorbació actual és mínim.

En els marges del canyissar es desenvolupa un tipus de vegetació més diversa i amb un gran interès, per la raresa d'alguna de les seves espècies, entre les quals destaquem el malví (*Althaea officinalis*), *Carex vulpina*, *C. riparia*, *Galium palustre*, el lliri groc (*Iris pseudacorus*), la sa-

licària (*Lythrum salicaria*) i *Samolus valerandi*. En alguns llocs del delta del Llobregat amb sòls temporalment inundats, aquestes espècies es constitueixen en comunitats ben definides de l'aliança *Magnocaricion*, però als Reguerons únicament les hem trobat molt fragmentades.

Cal destacar que el canyissar dels Reguerons, encara que de dimensions reduïdes, restarà com un dels més importants del delta del Llobregat, a part dels que hi ha a la Ricarda i a la maresma del Remolar-Filipines. És un hàbitat amb un grau de naturalitat alt que no requereix altres mesures de gestió que la conservació dels nivells hídrics i una aclarida periòdica.

Són importants, sobretot, dues taques en la bassa gran amb poblacions denses de jonc marí (*Juncus maritimus*) i amb la presència puntual de jonca marina (*Scirpus maritimus*). Aquestes taques constitueixen una comunitat de jonquera halòfila amb un alt grau de naturalitat al mig del canyissar.

Per últim, cal assenyalar la presència als Reguerons de dues varietats de canyís que es diferencien per la mida que assoleixen: una varietat és clarament més alta que l'altra. Aquestes diferències d'alçada es veuen molt bé, sobretot en algun vall on conviuen totes dues. Les raons ecològiques que determinen la presència d'una varietat o d'una altra encara no són gaire clares.

5. Canals amb herbassars nitròfils humits

Les corredores constitueixen els canals de desguàs de les aigües de reg de la zona i la via d'evacuació de les aigües pluvials; per aquest motiu, les aigües que condueixen porten fortes càrregues de nutrients. A més, aquests canals estan sotmesos al manteniment constant dels seus marges i a la neteja de la seva vegetació per mitjans físics i químics. A causa d'aquesta situació, encara que les corredores condueixen un volum d'aigua important i podrien tenir una vegetació aquàti-

ca variada, els tipus de vegetació que hi ha a la zona dels Reguerons i a la major part de la zona agrícola deltaica són els propis de les aigües eutròfiques i dels cursos d'aigua sotmesos a pertorbació antròpica, com ara les comunitats de lleties d'aigua (*Lemna* sp.) i els herbassars nitròfils amb llengua d'oca (*Rumex palustris*, *R. crispus*), herba presseguera (*Polygonum persicaria*), creixen bord (*Apium nodiflorum*), gram d'aigua (*Paspalum distichum*), etc., que colonitzen els sòls fluvials degradats.

A part d'això, als canals amb un elevat volum d'aigua i amb un perfil gairebé vertical (corredores), la vegetació aquàtica emergent està integrada quasi únicament pel canyís, acompanyat en algun lloc per la lletia d'aigua.

6. Comunitats ruderals

És un tipus de vegetació que respon a terrenys relativament humits, sotmesos a moviments de terres i fortament nitrificats. Als Reguerons aquest tipus de vegetació es desenvolupa als marges de les corredores, a causa de l'acumulació de terres extretes en el procés de neteja d'aquests canals, i també en algunes prominències producte del trasllat de terres i l'abocament de runes i deixalles.

Florísticament, aquestes comunitats estan formades per un grup heterogeni d'espècies entre les quals en destaquen algunes perquè pel seu port important defineixen la fisiognomia de la vegetació i perquè ajuden a identificar les característiques ecològiques del terreny que les sustenta. Entre aquestes espècies hi ha diferents tipus de cards (*Silybum marianum*, *Cirsium vulgare*, *Carduus pinocephalus*), la cicuta (*Conium maculatum*), els blets (*Chenopodium* sp.), etc.

Una reflexió per acabar

Vint-i-un anys de deixadesa han bastat per retornar als Reguerons la seva primitiva condició d'espai natural. Corresponen als transcorreguts entre el 1973, any en què es va generalitzar l'abandonament dels conreus en aquests terrenys, i el 30 de juny de 1994, dia en què oficial-

ment es van incloure a la xarxa de Zones d'Especial Protecció per a les Aus (ZEPA). Avui, trenta-un anys després de l'inici d'aquell procés, les 37,45 hectàrees que comprenen aquests terrenys es manifesten d'una manera singular entre la resta d'espais deltaics: pel seu aspecte general, per les especials característiques topogràfiques i geològiques dels seus terrenys i, sobretot, per l'insospitat futur a què semblen abocades.

Aquells camps abandonats presenten avui un aspecte general que ens permet delimitar-los fins i tot quan s'examinen mitjançant una imatge aèria. Destaquen, pel color verd més intens i uniforme de les seves parcel·les, respecte als que es localitzen en les finques i paratges més propers, que mostren una coloració més variada i un aspecte reticular més evident. L'aspecte reticular és a causa de la divisió parcel·laria, que està més desenvolupada als paratges veïns que als Reguerons. La desigual coloració és una conseqüència dels diferents usos a què són sotmesos actualment ambdós tipus d'espais. Mentre que als camps propers la varietat de colors es correspon amb la diferent tipologia i estat fenològic dels conreus que suporten, als Reguerons el llarg procés d'abandonament esmentat ha permès l'establiment d'un tapís vegetal gairebé uniforme i característic d'un ambient deltaic.

L'altre aspecte diferencial, almenys respecte als paratges propers situats al nord i al sud, és el nivell topogràfic lleugerament més fondo dels camps als Reguerons, així com la naturalesa més argilosa dels terrenys. Tots dos factors expliquen la major tendència que aquests camps han manifestat i manifesten a l'entollament i a la salinització. Aquesta tendència va entorpir els aprofitaments agrícoles, després va condicionar l'abandonament definitiu dels Reguerons com a zona de conreu i, avui, ajuda a entendre el component vegetal que els torna a colonitzar, que cada vegada s'assembla més al que correspon a una zona humida amb moderades tendències halòfiles.

Però de les tres singularitats anunciades, cap no sembla més notable que l'inesperat futur que co-

mença a planar com una ombra protectora sobre aquests espais. Mentre que a la resta del Delta els espais naturals desapareixen actualment a una velocitat frenètica, mai no superada abans, mentre que a la resta del Delta els espais naturals i agrícoles desapareixen sepultats sota les infraestructures urbanes, industrials o de serveis, als Reguerons la natura prova de reconquerir els seus antics dominis. Als Reguerons els vells conreus de carxofes i d'alfals són substituïts per prats humits, canyissars i jonqueres, i les aus, així com els altres components de la fauna, sempre dependents d'aquests canvis i ara arrossegats a un èxode inexorable, acudeixen als Reguerons buscant un últim refugi.

Als marges de la corredora de les lques hi ha una petita població de *Carex riparia*, una ciperàcia típica d'herbassars de sòls molt humits.

Fotografia de Francisco Valverde.

Volcans de Guatemala

Joan Mundet i Bellavista

Una petita crònica d'una campanya d'ascensions a diferents volcans de Guatemala, que es caracteritzen per la seva bellesa i pel fet de ser poc coneguts.

*«Influído por el campo primaveral terrestre, Guatemala es un país que florece a lo largo del año y donde a la vez graniza»
(Mario Payeras, Latitud de la flor y el granizo)*

Guatemala ha estat per a mi una agradable sorpresa i una experiència francament inoblidable. És un país realment encantador, farcit de contrastos i d'una bellesa extraordinària. Vaig anar-hi gairebé per casualitat perquè, inicialment, on teníem previst viatjar, en Daniel Maldonado i jo, era als Andes de Colòmbia, amb l'objectiu de fer muntanya, però poc abans de desplaçar-nos-hi, l'ambaixada ens va desaconsellar el viatge, sobretot a

zones de muntanya, on els conflictes armats són més freqüents, per la qual cosa ens vam veure obligats a canviar de plans una mica a última hora. També en Daniel, a causa d'un canvi en el treball, ho va haver de deixar córrer, però, com que ens havíem posat en contacte amb la Federación Nacional de Andinismo de Guatemala, vaig decidir viatjar a Guatemala jo sol.

A l'aeroport de Ciudad de Guatemala m'hi esperava Ricardo Mendoza, actual secretari de l'esmentada federació, el qual, només arribar, em va dir que els havia complagut molt que ens haguéssim interessat per les muntanyes del seu país, ja que, si bé són d'una bellesa extraordinària, des d'Espanya i des

d'Europa es tendeix més a anar als «Nevados» dels Andes.

Guatemala: un relleu variat

El relleu de Guatemala és molt variat. Hi trobem muntanyes amb altures superiors a quatre mil metres, valls subdesèrtiques, altiplans, aiguamolls, planures tropicals i terres baixes selvàtiques.

Crida l'atenció la importància de les anomenades terres altes: el 43% del país està per sobre de mil cinc-cents metres i un 20% més amunt de tres mil. Això possibilita que hi hagi una regió tropical de terres temperades i fredes. Cap al nord trobem una plana calcària, continuació geogràfica del Yucatán.

En el centre del país s'eleva unes serralades paral·leles relacionades amb les muntanyes mexicanes d'Oaxaca i de Chiapas, de les quals destaquen: el massís Cuchumatanes, amb una altitud mitjana de 3.500 metres i, el seu punt culminant, el Ximal, de 3.837 metres.

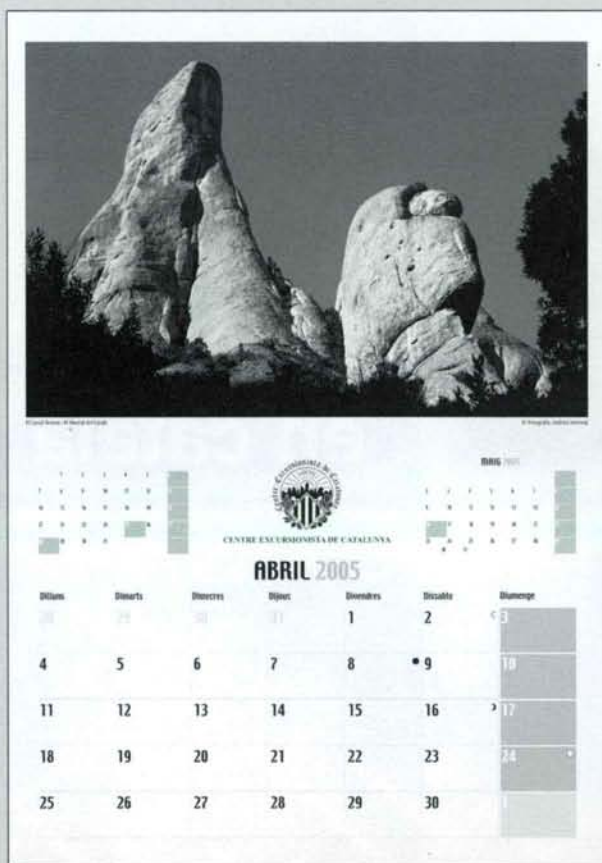
Més cap al sud, formant part del sistema de Sierra Madre, que és la

**El llac Atitlán,
San Lucas
Tolimán i els
volcans Tolimán
i Atitlán des de
prop del cim
del volcà de
San Pedro.**

© Text i fotografies: Joan Mundet i Bellavista; cartografia: Armand Ballart, 2004.

Calendari 2005 del C.E.C.

*Preu Socis C.E.C.: 5 € - Preu no socis: 8 €

Fotografies realitzades per Andreu Sorrosal

CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA

La revista inclou:

- * Itineraris d'excursions a peu, en bicicleta tot terreny, en esquís.
- * Articles sobre alpinisme.
- * Reportatges sobre muntanyes i països llunyans.
- * Articles sobre història i fets de l'excursionisme.
- * Dossiers i treballs sobre medi ambient i defensa de la natura.
- * Informació sobre llibres, guies i mapes que surten al mercat.
- * Vies d'escalada.

MUNTANYA publica sis números de cinquanta-dues pàgines (Din A4), impreses sobre paper ecològic de qualitat, en color i en blanc i negre.

La primera revista
excursionista catalana

MUNTANYA

Membre de l'Associació de Publicacions Periòdiques en Català (APPEC)

**Ho
trobareu
a les
revistes
en català**

08007 Barcelona Tel. 412 76 28 Fax: 317 83 86

A.P.P.E.C.
ASSOCIACIÓ
DE PUBLICACIONS
PERIÒDIQUES
EN CATALÀ

INFORMACIÓ GENERAL
INFANTIL I JUVENTUTAT
CULTURA

ACIÓ GENERAL
INFANTIL I JUVENIL
CULTURA
REL

RELIGIÓ

POLÍTICA

CA
PEDAGOGIA
AGRI

AGRICULTURE

ESPORTS

MÚSICA

ARTS PLAY

ASTIQUES
TEATRE I

**IL CINEMA
SCIENZA I**

TECNOLOGIA
ENTRETENIM
HISENIMENTS
HISTÒRIA

FOLKLORE

ORE
SATIRIQUES
ARTS

ARTS DECORATIVES

Signature _____

Signature _____

de

Volcans de Guatemala

1. Volcà d'Acatenango: 3.976 m.
2. Volcà d'Agua: 3.766 m.
3. Volcà Alzatate: 2.050 m.
4. Volcà Amayo: 1.544 m.
5. Volcà Atitlán: 3.537 m.
6. Volcà Cerro Quemado: 3.197 m.
7. Volcà Cerro Redondo: 1.267 m.
8. Volcà Cruz Quemada: 1.690 m.
9. Volcà Culma: 1.027 m.
10. Volcà Cuxliquel: 3.034 m.
11. Volcà Chicabal: 2.900 m.
12. Volcà Chingo: 1.775 m.
13. Volcà de Fuego: 3.763 m.
14. Volcà Ipala: 1.650 m.
15. Volcà Ixtepeque: 1.292 m.
16. Volcà Jumay: 2.176 m.
17. Volcà Jumaytepeque: 1.815 m.
18. Volcà Lacandón: 2.770 m.
19. Volcà Las Víboras: 1.070 m.
20. Volcà Monte Rico: 1.285 m.
21. Volcà Moyuta: 1.662 m.
22. Volcà Pacaya: 2.550 m.
23. Volcà Quetzaltepeque: 1.904 m.
24. Volcà San Antonio: 2.514 m.
25. Volcà San Pedro: 3.020 m.
26. Volcà Santa Maria: 3.772 m.
27. Volcà Santo Tomás: 3.505 m.
28. Volcà Santiaguito: 2.500 m.
29. Volcà Siete Orejas: 3.370 m.
30. Volcà Suchitán: 2.042 m.
31. Volcà Tacaná: 4.093 m.
32. Volcà Tahual: 1.716 m.
33. Volcà Tajamulco: 4.220 m.
34. Volcà Tecuamburro: 1.962 m.
35. Volcà Tobón: 2.087 m.
36. Volcà Tolimán: 3.158 m.
37. Volcà Zunil: 3.542 m.

divisió d'aigües entre l'Atlàntic i el Pacífic, hi ha la serra de Las Minas, que arriba a 2.430 metres, i la del Mico, i, paral·lelament al Pacífic, una de les alineacions de volcans més actius del món. Són 37 volcans amb altituds que van de 1.000 a 4.220 metres.

Una aproximació als volcans

Nosaltres, en funció dels dies de què disposàvem, vam centrar la nostra activitat només a la serralada volcànica i, de ponent a llevant, vam assolir-ne algun de cada sector amb la finalitat de tenir una visió que, si bé no pot ser mai del tot completa, si més no fos estratègica i general.

Unes quantes ascensions

De tots aquests volcans, nosaltres vam assolir només el Tacaná, el Tajamulco, el Chicabal, el San Pedro, el d'Agua, el Pacaya, el d'Acatenango i el de Fuego.

Volcà Tacaná (4.093 m)

Situat al departament de San Marcos i fronterer amb Mèxic. Vam pujar-hi des del poble de Sibinal, al qual només s'arriba per una pista de terra. Hi ha unes nou o deu hores fins al cim, per la qual cosa és millor fer l'ascensió en dos dies: unes tres hores fins a Hacienditas i, l'endemà, la resta fins al cim. El cràter fumeja una mica i la vista des d'allí dalt és amplíssima. El Tacaná també es fa molt des d'Unión Juárez, al cantó mexicà.

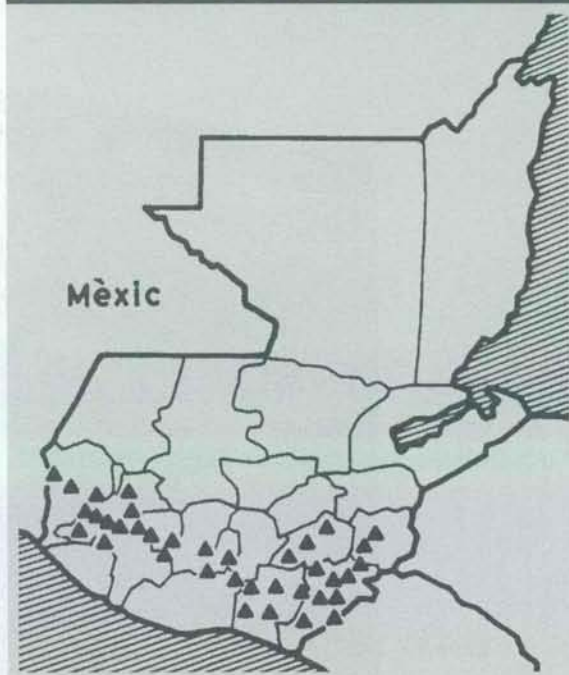
Volcà Tajamulco (4.220 m)

Situat al departament de San Marcos. És el volcà i el cim més alt d'Amèrica Central. Per arribar al cim, calen gairebé unes cinc hores, des de Tuichán, a uns 25 km de San Marcos. Com en tots, el panorama és immens.

Volcà Chicabal (2.900 m)

Aquest és el nom del volcà i de l'estany que hi ha a l'interior del cràter. Està ubicat al municipi de San Martín Socatepéquez, abans San Martín Chile Verde, al departament de Quetzaltenango. Són necessàries unes tres hores per pujar-hi des de l'esmentat poble.

Situació dels volcans de Guatemala

Volcà San Pedro (3.020 m)

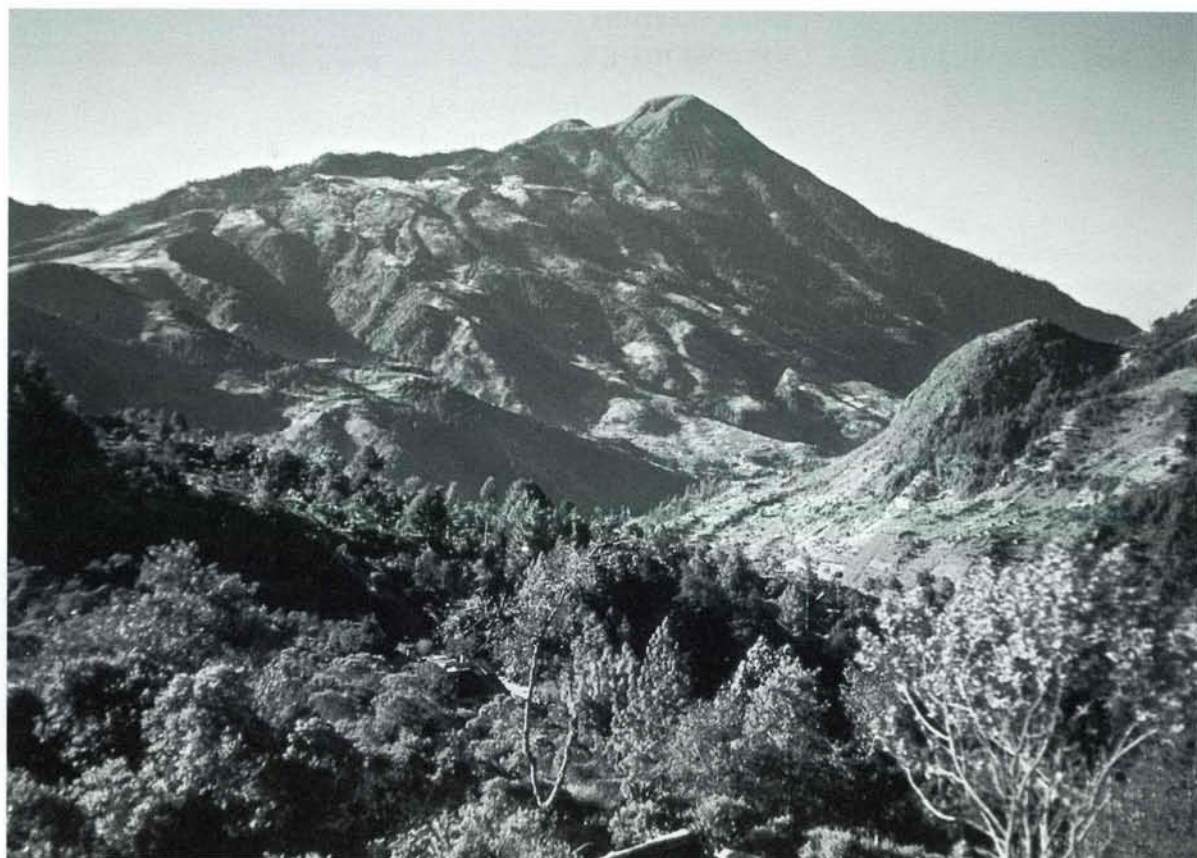
Situat al nord del municipi de San Pedro de la Laguna, departament de Sololá. A la vora del llac Atitlán. Per a arribar-hi, fan falta unes sis hores des del poble. Té una gran vista sobre el llac i el volcà Atitlán, i una frondosa vegetació en tot el recorregut.

Volcà d'Agua (3.766 m)

Situat entre els departaments de Socatepéquez i Escuintla. Molt a prop d'Antigua. Calen unes cinc hores, des del poble de Santa Maria de Jesús, per arribar al cim, ple d'antenes però molt panoràmic. Es veu

Els volcans de Guatemala

**El volcà
Tajumulco, de
4.220 m, vist
des de prop del
poble
d'Ixchiguán.**

molt bé el fum que surt del volcà Pacaya. També es veuen al davant l'Acateño, el Fuego, etc.

Volcà Pacaya (2.550 m)

Situat entre els departaments de Guatemala i Escuintla, molt a prop de la capital. L'ascensió és molt curta: una hora i tres quarts des del poble de San Francisco de Sales.

Volcans Acateño i de Fuego (3.976 i 3.763 m)

Ubicats entre els departaments de Chimaltenango i Sacatepéquez a prop d'Antigua, San Miguel Dueñas i Acateño. Fan falta unes set hores, des del petit poblet de La Soledad, per assolir els dos cims. Nosaltres no vam poder arribar a dalt a causa del mal temps que vam ensopegar, i ho vam haver de deixar una mica més amunt de l'indret conegut com «El Conejo».

Observacions

Les ascensions en qüestió, i es pot dir que totes les altres, no tenen cap mena de dificultat tècnica. Són unes agradables i belles caminades, primer a través dels camps de blat de moro, de patates i de cafè, a la base, i després per forts pendents a través

de boscos molt frondosos, que en la majoria de volcans arriben fins a dalt de tot, i en els més alts, amb prats tropicals de muntanya a la part superior. Tots gaudeixen d'un panorama molt dilatat.

El cràter del Tajumulco és molt gran, el de Tacaná fumeja una mica, el de Fuego molt més, el Pacaya està en constant activitat i s'hi veu el foc des de fa més de vint-i-cinc anys, el San Pedro, l'Atitlán i, sobretot el d'Agua, vistos des de lluny, tenen un con perfecte. El Chicabal, amb el seu estany a l'interior del cràter, és d'una gran bellesa i un racó paradisiac.

Tot al voltant hi ha altars maies en els quals es fan encara cerimònies. Els indígenes conserven l'antiga tradició de pujar als cims de les muntanyes, perquè creuen que allà dalt estan molt a prop de Déu, i li demanen bones collites, pluges abundants, salut i abundància. Tot això envoltat d'un ambient màgic i natural.

Vaig tenir el goig i la satisfacció de fer la majoria d'ascensions amb els amics de Guatemala: Ricardo Mendoza, Salustio Cáceres i Julio Espinelo.

Tot i que per a la majoria de volcans ens vam desplaçar als pobles

de la base en cotxe, hi ha autobusos per a anar a tot arreu.

També vaig tenir l'oportunitat de visitar, a més de les poblacions esmentades: Ixchiguán, que és el poble més alt del país, situat a més de tres mil metres; l'Antigua Guatemala, declarada patrimoni de la humanitat per la UNESCO; Ciudad de Guatemala; Ciudad Vieja; San Antonio Aguas Calientes; el llac Atitlán; Santiago Atitlán; Flores i Santa Elena en el llac Petén-Itza; i les ruïnes maies de Tikal.

Per a saber més coses d'aquests bonics i acolorits pobles i ciutats es poden consultar les guies turístiques de viatges de les llibreries especialitzades.

Guatemala, des del punt de vista excursionista, és un país poc conegut i, realment, és un paradís fantàstic per a l'excursionista. Val la pena!

Bibliografia consultada

Carlos E. PRAHL REDONO: *Guía de los volcanes de Guatemala*, Editorial Club Andino Guatemalteco.

Carme MIRET, Eduardo SUÁREZ i Antonio VELA: *Rumbo a Guatemala*, Editorial Laertes.

Ascensió al volcà Pacaya (Guatemala)

F. Xavier Ambrós i Huguet

Una crònica de l'ascensió a un dels molts volcans de Guatemala, situats en una gran serralada paral·lela a la costa del Pacífic.

Terra de volcans

Guatemala, com altres zones de l'Amèrica Central, està dins d'una important àrea sismovolcànica. Del seu variat relleu, cal remarcar la Serralada Volcànica, que, paral·lela a l'oceà Pacífic i provinent de Sierra Madre, és una de les alineacions de volcans més actives del món. Són 33 volcans amb altituds que superen els quatre mil metres. El més alt és el Tajumulco (4.220 metres).

Des de la zona sud de la capital, Ciutat de Guatemala (2.500.000 h.), són visibles uns volcans. Entre ells, criden l'atenció el Volcán de Agua (3.776 m) pel seu perfecte perfil estrombolià, i el Volcán de Fuego (3.886 m), per estar actiu i perquè en certs moments llança columnes de fum. També és visible un tercer volcà, l'Acateño (3.975 m), que és el més alt d'aquest grup.

Però el que desperta més l'admiració del viatger és el volcà Pacaya. No és tan alt com els anteriors (2.550 m), però la gran columna de fum que llança permanentment causa estupefacció i molt de respecte.

El Pacaya, un volcà ben viu

Quan els espanyols arribaren en aquestes terres, ja van registrar el Pacaya com un volcà en permanent activitat. El 1565 es produí una forta erupció seguida de terratrèmols. En els darrers vint-i-cinc anys, el volcà ha tingut una gran activitat

eruptiva, i són remarcables les quatre erupcions de 1998, en les quals el volcà va llançar una columna de cendra de 5.000 m d'altura, provocant el tancament de l'aeroport internacional de Ciutat de Guatemala durant uns dies i l'evacuació de la població de San Francisco de Sales. L'any 2000 hi va haver quatre erupcions més i el volcà llançà una pluja espessa d'escòria basàltica a una distància de 7 km, ocasionant que es reduís la circulació per la Carretera Internacional del Pacífic (que va d'Alaska a Xile), ja que només hi havia una visibilitat de 50 m. Des del cràter, de 100 m de diàmetre, la lava va baixar fent un riu de 2.500 metres i es van haver d'evacuar més de mil persones.

Actualment, el volcà es manté en activitat contínua i és un dels més actius d'Amèrica.

L'ascensió al volcà Pacaya

El Pacaya és un dels tres volcans actius en aquests moments a Guatemala i és per això que té un paisatge viu i canviant que ofereix un gran atractiu al viatger.

A 51 km de la capital, està situat en el parc nacional de Pacaya, creat el 1963. Era una zona d'atacs i atracaments als visitants, fins que el 1998 les administracions estatals i municipals van decidir cooperar per millorar l'atenció al parc posant fi als assalts. Els guies, anomenats «guarda recursos», acompanyen els visitants i vigilen l'activitat de la muntanya.

Per a iniciar la ruta, cal anar al municipi de San Vicente Pacaya. Des d'aquí i per una pista no asfaltada s'arriba al vilatge de San Francisco de Sales, on hi ha el Centre d'Atenció al Visitant, on s'assigna un «guarda recursos».

D'aquí surt el camí que, ràpidament i en dura pujada, guanya altura. La ruta passa pel mig d'una zona boscosa de gran bellesa. Quan el camí suavitza el pendent, s'arriba a un punt que serveix de mirador sobre la llacuna de Calderas, un estany que en realitat és un antic volcà que fa milers d'anys es va omplir d'aigua. A les seves vores hi ha diverses fumaroles geotèrmiques. A l'horitzó es veu l'extensió de Ciutat de Guatemala. El camí puja suaument i ens permet observar la vegetació i els conreus (cafè, blat de moro...).

El Pacaya amb la seva gran fumera.

**Mar de núvols
per sota el
Pacaya.**

Passats uns tres quarts, Augusto, el nostre guia, ens porta fins a un punt on veiem per primer cop el con volcànic. És impressionant. La verticalitat de les parets del volcà i l'enorme fumera sulfurosa (com una gran nebulositat) arriben a conjuntar-se amb la bellesa d'un paisatge àrid i, a la vegada, molt viu.

La vigilància és contínua. El guia sempre avisa per ràdio explicant en quin punt ens trobem i quines seran les nostres actuacions immediates.

Seguint el camí, veiem que la vegetació ja és escassa i, després de passar una zona de matolls dispersos i fer una lleugera pujada, arribem a un indret anomenat Meseta. És un pla al peu del con. Estar aquí és espectacular! El volcà es remarca amb tota la seva grandiositat.

Entre La Meseta i les parets del con volcànic hi ha la negra llera de lava seca de les erupcions de l'any 2000, que es va anar obrint camí cap a l'oest. El paisatge és àrid i polsós... totalment volcànic. Però no com si fos un museu geològic a l'aire lliure, sinó que ens demostra que és viu. Podem veure els materials de les diferents erupcions. El riu de lava ens ho recorda. La seva llengua és perfecta, es veu clarament per on va caure i la llera que ha format. Permet imaginar com va ser l'erupció.

El gran núvol provocat per les fumeres del cràter fa pensar que hi

poden haver noves erupcions que canviaran el paisatge. La nostra preocupació pel tema és contrastada amb l'opinió del guia. Segons ell, ja saben què s'ha de fer davant de possibles nous rius de lava i com han d'actuar perquè aquests no arribin a San Francisco de Sales, sentint com un orgull propi el fet que el Pacaya segueixi viu.

Aquí a La Meseta és on hem de replantejar si continuem o no. La boira avança per les muntanyes del voltant i el camí s'intueix força dur.

Decidim continuar. Ràpidament, el camí, entre sorra volcànica, ens fa guanyar altura vertiginosament, convertint-se en una ascensió penosa. Trepitjant sorra i pedra volcànica triturada, fem dues passes cap amunt i una cap avall. Caminem seguint un ritme lent i amb l'olor de sofre que no ens deixa.

A mig camí, la vista, encara que limitada per la boira, és força extensa. Davant nostre, el Volcán de Agua, amb la boira arrossegant-se-li pels llargs pendents del cràter. Veiem també una part de Ciutat de Guatemala, terres de El Salvador i la línia de platja de l'oceà Pacífic.

Continuem pujant i al cap d'una hora d'haver sortit de La Meseta arribem al límit del cràter. És una sensació especial. El terra és calent. No es veu la totalitat del perímetre del cràter per la fumerada sul-

furosa, que ens obliga, a vegades, a tapar-nos la cara per evitar respirar-la. El guia fa un petit forat a terra pel qual emana tanta calor que la mà nua no la pot suportar gaires segons.

Dins el cràter, la pressió de la lava és baixa i només s'intueix una certa lluentor al mig del fum.

Quan la boira arriba i es barreja amb el fum sulfurós, la temperatura davalla de cop. És el moment de baixar de la muntanya. Ara cal ser molt prudents, ja que la sorra volcànica i el fort pendent poden provocar més d'una caiguda. Els peus s'ensorren dintre la grava volcànica, convertint el descens en una baixada lenta.

Quan novament arribem a La Meseta, tornem a tenir la visió global del con: és impressionantment bonic!

La resta del camí la farem de nit. Quan arribem a San Francisco tenim un grup de nens que ens estan esperant. La llum dels frontals els ha avisat de la nostra arribada. No ens reclamen diners com en d'altres llocs de Guatemala. Aquí ens demanen menjar, i el poc que ens ha sobrat no dura més que un grapat de segons a les seves mans. És la misèria en la seva cara més crua. Al mig d'un paisatge natural extraordinari, la realitat social del país es manifesta descarnadament.

El cicle d'excursions Joan de Serrallonga, bandoler i mite (i 2)

Xavier Junquera i Segarra

Segona part d'una extensa ressenya del cicle d'excursions portat a terme pel Centre Excursionista de Catalunya, al voltant de la figura històrica del famós bandoler, amb un estudi detallat sobre diversos aspectes de la persona i les accions de Joan de Serrallonga.

IV. La fi d'en Serrallonga prop de Santa Coloma de Farners

Les rodalies de Santa Coloma de Farners van ser una de les zones on el bandoler trobà més suport i protecció durant el seu període d'acció, i, en canvi, paradoxalment, aquestes contrades han quedat històricament més lligades a la traïció que va afavorir el seu tràgic final.

Abans d'atacar Girona, les tropes de Napoleó acamparen a l'indret del pla dels Llancers. En tota aquesta zona es vivia un pànic continuat, causat per les ràtzies efectuades per les tropes franceses a la recerca d'aliments.

L'antic camí ral de Vic a Girona passava pel coll del Roscall i no costa gaire d'imaginar que aquest indret tan perdut dins de la bosquíria, i al mateix temps, força freqüentat en aquella època, havia de ser, per lògica, un bon lloc per a en Serrallonga. Mostra d'això és el que va succeir el 29 d'octubre de 1632, dia de Sant Narcís: robà en aquest punt a l'hereu Soler de Mansolí dotze lliures, dos pedrenyals i li canvià la capa que dit hereu portava per anar a la fira de Girona.

És de suposar que la capa d'en Serrallonga era molt més vella i gastada, però aquest fet confirma la

teoria: si bé en Serrallonga era un lladre, no tractava amb violència innecessària les seves víctimes. En aquest cas, en un lloc on no ha de témer res, no deixa sense capa un home que és lluny de casa seva en una època de l'any ja bastant freda.

Aquest fet es torna a repetir al mateix lloc, passat Tots Sants, amb un senyor de Vic, de qui l'amistançada d'en Serrallonga, la Joana Massissa, en la seva declaració en el procés judicial, explica que anava molt ben vestit.

El primer dels robatoris esmentats es produeix per un antic deute pendent; el segon sembla que no es tracta justament d'una persona pobre. És per això que ell personalment sembla tenir una certa cura a escollir les víctimes; altra cosa és el capteniment de la resta de la quadrilla, o fins i tot ell mateix quan té necessitat de finançar el seu grup.

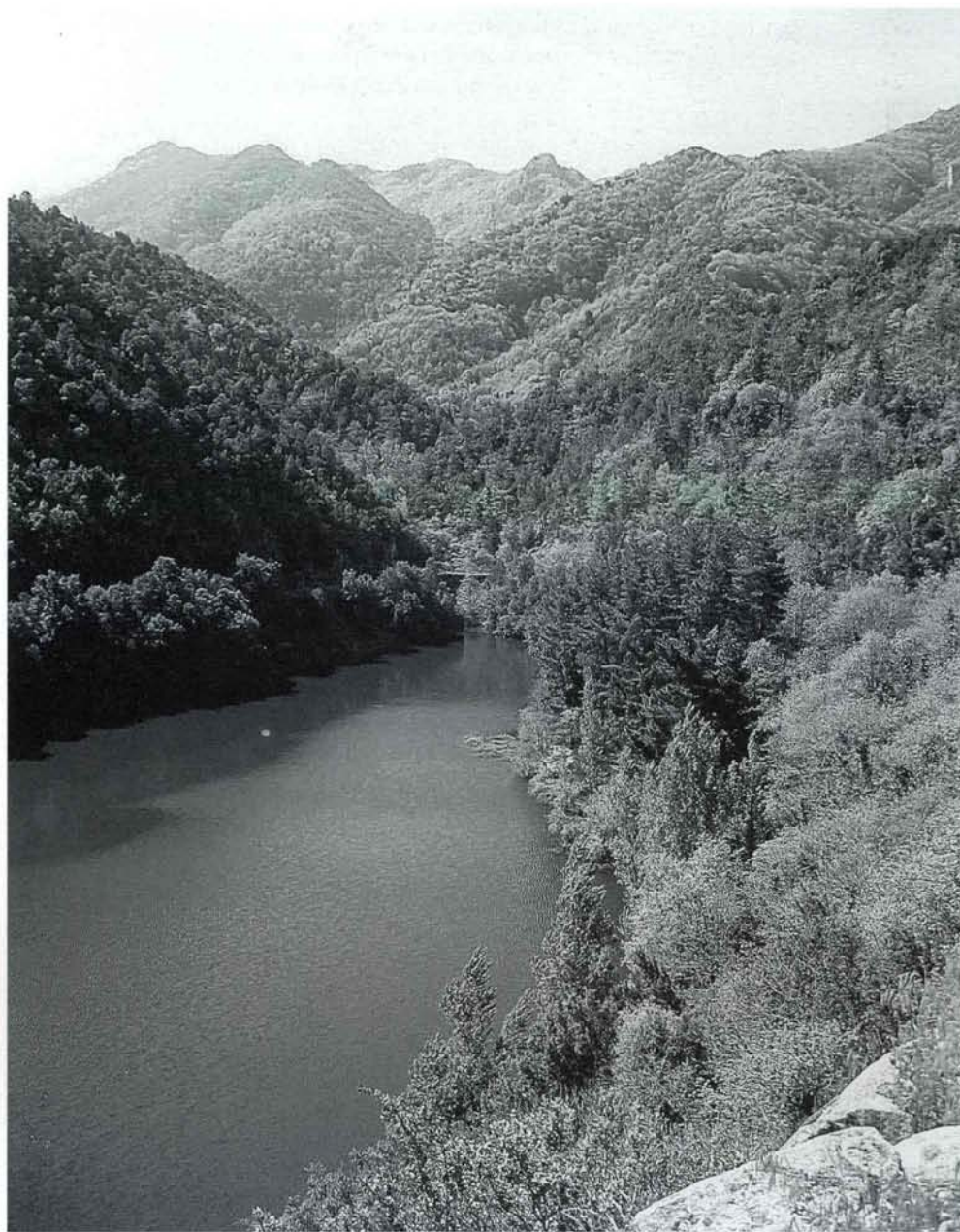
Una altra mostra d'absència de violència gratuïta és la següent situació que presenta Lluís Via: «El 21 i el 25 d'octubre de 1633, surt al pas d'Antoni March per omplir-se de vi dues carabasses. Serrallonga ajudà a Marc a descarregar i obrir un dels botes que el matxo portava, i a tomar-lo a carregar després, tot advertint-li que l'aturaria altres vegades però no li prendria res més que unes tirades de vi». Aquest fet, a més, potser té el

valor afegit que es produeix pocs dies abans de la seva captura, quan la seva situació era ja molt desesperada.

Aquí, al coll del Roscall, Francesc Pla, president del Centre Excursionista de Farners, va donar una interessant i amena explicació del curiós procediment que seguien els bandolers a fi de repartir equitativament el botí aconseguit en els robatoris. Inicialment es repartien a parts iguals els diners. Amb aquests diners posteriorment feien una subhasta de la resta dels objectes i, finalment, els diners recollits de la subhasta es tornaven a repartir a parts iguals.

Amb això queda palès que en Serrallonga no era un personatge ambiciós: mostra habitualment més generositat que els seus subordinats, tal com va succeir en el cas de ca l'Albó de Castanyet. Joana declara: «Som estats Serrallonga i jo moltes vegades, donantnos a menjar y a beurer dit hereu Albó de molt bona gana y de molta amistat també com lo mateix rector, son oncle en la rectoria». El Fadrí de Sau, el lloctinent d'en Serrallonga més conegut, per contra, afirma que, aprofitant una fugida d'en Serrallonga a França, assaltà ca l'Albó: «anàrem dret a dita casa a efecte de feros donar menjar en ella i trobant encara les portes obertes nos en entrarem dintre, his valguerem de la ocasió y pujant dalt y espenyent caixes y cofres robàrem de dita casa 60 lliures ab moneda de or y plata...».

També com a cas diferenciador del comportament del capità de quadrilla respecte als seus homes, es pot esmentar l'anècdota que es produeix a la important casa del Sobirà de Santa Creu; quan probablement per cobrar algun servei prestat demana una mesura rasa de monedes d'or, el propietari li'n dóna una mesura curulla per fer-lo content, i ell amb el trabuc arranà la mesura fent caure les monedes sobrants a terra; en aquell mateix moment impedeix que un dels seus acompanyants agafi les monedes de terra i, enfurismat, li adverteix: «He demanat una mesura rasa i, per tant, a cadascú el que és seu». S'ha de remarcar, en aquest cas concret, que, si bé majoritàriament aquest fet és atribuït a Serrallonga, un parell

Els paratges emboscats i recòndits de les Guílleries.

d'autors l'atribueixen a un altre bandoler.

Malgrat aquest perfil no del tot negatiu, no es pot oblidar en cap moment que en Serrallonga estava absolutament fora de la llei, encara que segurament aquests aspectes de certa humanitat en la seva personalitat, juntament amb la molèstia que causava al rei, tan malvist a Catalunya, han portat el bandoler fins a la mitificació i a una exageració sense fonament de la seva bondat. No hi ha dubte que la vida en aquella època era molt complicada, la justícia actuava severament i, en molts casos, d'una manera desproporcionada. En molts llocs era més ben rebut en Serrallonga que no els representants del rei; això, de fet, seguia alimentant la seva popularitat.

És molt descriptiu el que es trobava escrit en el llibre d'òbits de la parròquia de Susqueda: *«Diumenge als 15 de Març de 1626 arriba lo Veguer de Girona en Susqueda pera cercar sis homens que en Serrallonga de Carós ab sa quadrilla sen aportaren de Canet d'Adri y Montral prop de Girona per composar los; ab dit veguer anaven los sindichs de la vegueria, eran de companya cinch cents homens armats. Se aposentaren en la Esglesia, Rectoria y casas del Marques, Trias, y Rocasalva; nos donaren gran dany y poch profit, arribaren lo dissabte de baxa ora y sen anaren lo diumenge a la una ora. Deu vulla que may nus tornen. Gari Carles 1626»*.

Resulta curiós que en un llibre d'òbits d'una parròquia, hi hagi un escrit on es vol deixar constància

que es desitja que no torni un veguer que compleix el seu treball de perseguir bandolers, quan en teoria tothom l'hauria d'ajudar a posar fi a la suposada molèstia que devia comportar en Serrallonga. Al respecte, mossèn Ramon Corbella aclareix: *«L'Autoritat que per perseguir un criminal comença per castigar a gratient una colla d'ignocents dona una trista idea de la manera com enten ha d'exercir les séves altes funcions»*. És per això que es deia que tan bandolers eren els perseguits com els perseguidors.

El procés judicial és ple de suports incondicionals en aquesta zona propera a Santa Coloma de Farners; es poden remarcar les visites del bandoler al mas Taberner. Declara la Joana: *«On he estat quatre o cinc vegades, tant bon punt Serrallonga trucava a la porta i es donava a conèixer obrien i entràvem, Taverner ens donà de menjar i veure de forma abundant i amb molt de gust, sopant amb nosaltres tant ell com la seva muller i fills»*.

Aquest suport en alguns casos era interessat, tal com es veurà més endavant. La proposta de robatoris i peticions de protecció eren encàrrecs que el bandoler rebia sovint, i això devia facilitar encara més el seu arrelament a la població. Serrallonga, de la mateixa manera que podia representar un problema, també podia esdevenir una solució, si calia. Molts se'n van servir; cosa que queda reflectida en la dita: *«Sota la capa d'en Serrallonga s'amagava molta gent»*.

Per a anar acabant de definir el perfil humà del personatge, s'ha de deixar constància que també és coneguda la rudesia que en moments puntuals exhibia el bandoler, a joc amb els temps en què vivia; en el procés judicial es troben declaracions tals com: *«anaren a robar tres capons a una casa de les Sposes que no se lo nom della si be entench jo qu'en volien robar més y no ni trobaren... y perque los de la casa avisaren a la justícia dit Serrallonga hi torna al cap de uns quants dies queu sabe i prengue la ama de casa i li lleva un tros de nas»*.

Sense cap ànim de defensar una acció com aquesta i simplement en un intent de buscar el perquè del mite, és oportú reflectir com a as-

L'ermite de
Vallclara.

pecte diferenciador que altres bandolers en situacions semblants han matat la seva víctima, fins i tot molts dels que l'acompanyaven ho haurien fet sense cap mena d'escrúpul.

La seva amistançada, la Joana, també va conèixer en primera persona aquesta mena de comportament: *«dientli que nom agradave la vida que feye me pega un colp en lo cap que si conegue molts dies»*, o bé el cas del robatori perpetrat a la casa Puig de Brunyola: *«Serrallonga pega un colp en lo cap al amo de casa y porque jo de llastima ley curave me pega a mi ab lo cano del pedrenyal ym trenca lo cap»*.

Amb tota aquesta exposició, dóna la sensació que va ser un home de contrastos; de fet, la seva vida devia ser un contrast continu. Ho corrobora Lluís Via escrivint: *«Era lleial amb els que se li mostraven adictes, als quals no feia mai un tort, i si eren pobres, i ell no es trobava mancat de diner, els pagava els recaptos, ajuts o favors que en rebia»*. Serrallonga mateix declara respecte a la vídua Suy de Susqueda: *«y portant los farcells de robas feyem cap en sa casa y alli menyavem y beviem quens*

domnave de bona gana lo que tenia veritat loy pagavem porque era pobre dona...».

Continua explicant Via: *«Enmig de les bretolades mantenia Serrallonga la paraula dada, i deia que mancar-hi no era "de cavallers", si bé sembla que exigia el compliment dels tractes tant en el concepte de "cavaller" com en el de "lladre"»*. O bé: *«En alguns casos el despit el portava a veritables roïndats, quan estava serè ja era diferent. S'ha de reconèixer que, un cop pres, confessà els seus delictes, però s'abstingué de delatar a molts que l'havien afavorit. Sols obligat pel turment hagué d'assentir a les declaracions que altres havien fet»*.

La captura d'en Serrallonga es va produir a ca l'Agustí, als voltants de Santa Coloma de Farners. Explica la Joana, en el procés judicial, que havia anat amb en Serrallonga moltes vegades a casa de la vídua Agustina a menjar i a amagar-se. Aquesta vídua proposava robatoris al bandoler, fins i tot el fill gran anava amb el bandoler en algunes ocasions.

Ca l'Agustí era una casa molt implicada amb la figura d'en Serrallonga. La detenció del seu lloctinent el Fadri de Sau va com-

portar que les declaracions d'aquest, posessin en un seriós compromís molts dels protectors d'en Serrallonga. Aquest devia ser el cas de la gent de ca l'Agustí. No sembla gaire agosarat pensar que aquests van intentar redimir la seva protecció envers el bandoler facilitant la seva captura. És molt sospitos que, en tot el gruix del procés judicial seguit contra el bandoler, no hi hagi cap referència a com i on va ser capturat. És coneguda aquesta traïció pel llibre de notes que el fill del bandoler mossèn Antoni Serrallonga va escriure: *«Segons m'ha dit Llorens Tallades, lo quondam mon Pare Joan Sala alias Serrallonga pages de assi de Querós a la vigilia de Tots Sants del any 1633, en Santa Coloma de Farners fonch pres a trahisio per Pere Pau Maymir, y per an Jufre, y an Manyá, y lo hareu Agustí, tots quatre de Santa Coloma de Farnés»*.

No s'explica com es va arriscar tant no marxant a França a buscar refugi, com ja havia fet anteriorment diverses vegades; potser intentava refer la seva banda. Ramon Corbella opina que si hagués aguantat uns pocs anys més, concretament fins l'any 1640, en què van

Les Guillerries i Collsacabra els territoris per on actuava Joan de Serrallonga.

tenir lloc uns tràgics esdeveniments a Santa Coloma de Farners, no li hauria costat gaire refer la seva quadrilla amb la gent revoltada i dispersa que hi havia per les muntanyes, i potser hauria arribat així a ser un personatge encara més popular i important, històricament parlant.

Serrallonga fou executat a Barcelona el vuit de gener de 1634. El dietari de l'Antich Consell Barceloní diu: «Dilluns a VIII (gener 1634). en aquest dia fonch sentenciat Joan Sala, àlies Serrallonga, natural de la Parròchia de Viladrau, bisbat de Vich, bandoler molt facinerós, cap de quadrilla, que havie molts anys que regnave; fonch la sentència de cent assots, axorellat [tallades les orelles], aportat ab carretó, atenallat y fets quatre quartos, y lo cap posat en una de les torres del portal de Sant Antoni de la present ciutat. Anima eius requiescat in pace. Amen». Amb aquest final tan esgarriós es pot comprovar com els procediments de la justícia no eren justament gaire més refinats que els dels bandolers.

Quarta sortida: Santa Bàrbara

La darrera sortida del cicle havia d'estar forçosament lligada al destí final d'en Serrallonga. El recorregut visitava diferents punts històrics; abans d'arribar a Santa Bàrbara, es passà pel pla dels Llançers, on van acampar les tropes de

Napoleó abans d'atacar Girona. Un cop deixat enrere l'altiu cim on hi ha situada la magníficament restaurada ermita de Santa Bàrbara, tornem a trobar petjades històriques d'en Serrallonga al coll del Roscall, per on passa l'antic camí ral de Vic a Girona, un bon lloc per a l'activitat dels bandolers.

Aquesta sortida, organitzada conjuntament amb el Centre Excursionista Farners, va tenir una assistència de 58 persones. El recorregut, de prop de cinc hores, transcorregué per una part del GR-178, concretament per la variant d'aquest GR que, venint d'Anglès, puja per la muntanya de Santa Bàrbara i enllaça al coll del Roscall amb l'eix principal del GR-178, que va de Sau a Santa Coloma de Farners. En aquesta població va finalitzar la sortida i el cicle.

Conclusions

El material trobat fins al moment, tot i no ser escàs, és molt concret i limitat. Fins al moment no es coneix ningú que tingui la solució definitiva referent a què va ser i representar realment en Serrallonga. Això vol dir que amb la documentació existent poc més es pot fer que interpretar amb el màxim de lògica i rigor allò que es coneix. És per això que una teoria que busqui les raons del mite pot ser tan vàlida o inexacta com qualsevol altra.

Els grans bandolers catalans han

estat fills de la misèria, que s'havia instal·lat fermament al país, fruit de la crisi econòmica. Gemma Tribó, en el seu treball sobre l'altre gran bandoler català, en Perot Rocaguinarda, dóna les pautes del bandolerisme social imperant en aquells temps i que són la majoria perfectament aplicables al cas d'en Serrallonga:

– Una injustícia és generalment el motiu pel qual el futur bandoler comença a practicar el bandolerisme. En el cas d'en Serrallonga, comença a tenir problemes per un assumpte tan trivial com la possessió d'unes capes, suposadament robades per un amic seu, sense oblidar que la denúncia la fa un altre suposat amic seu.

– Els delictes de sang només són motivats per traïcions, persecucions o grans greuges; en aquest cas, això és cert en la majoria de les situacions.

– No és un Robin Hood: roba als rics, no molesta els pobres i els ajuda en algunes ocasions, encara que no per sistema.

– No perd el lligam amb la seva comunitat, és respectat, admirat i ajudat. En Serrallonga manifesta que torna del seu refugi de França, on estava segur, perquè desitja tornar a casa seva, això va afavorir la seva captura.

– És molt difícil de capturar, i, quan ho aconsegueixen, és fruit de la traïció. Com ja s'ha exposat, la gent de ca l'Agustí intervenen decisivament en la seva captura.

— El bandoler social és un rebel i, com a tal, la societat camperola el veu com un mitjà per canalitzar la protesta, cosa de què ell no sempre és conscient. En el cas que ens ocupa és difícil explicar l'immens suport que va tenir. S'ha dit que alguns l'ajudaven per por, i no es pot negar que això segur que va succeir en alguns casos, però aleshores no es comprèn gaire el suport que va tenir en certes ciutats per part de gent que res no havia de témer, si no fos perquè políticament era rendible per la molèstia que generava a la gent del rei. No es pot oblidar que va tenir suports de tota mena per part de diferents sectors de la societat i de gent de molt diferent condició: rics, pobres, nobles, eclesiàstics, batlles, polítics, i fins i tot s'ha escrit que la protecció que trobava a França era motivada pels enfrontaments que aquest país mantenia amb Castella. D'aquesta manera els francesos s'asseguraven que Serrallonga seguiria essent un maldecap per al rei castellà.

— No és un revolucionari, no actua per uns ideals. Políticament, la figura d'en Serrallonga és ambigua: quan assoleix la fama conviu i simpatitza amb determinats ideals polítics, però, potser més perquè això no li causa cap molèstia, i al mateix temps, li permet rebre suport. En el seu procés judicial figura sovint la paraula *Nyerro* entre la gent que li dona suport, però no hi ha enlloc una mostra clara que sigui aquest el motiu de la seva causa.

Serrallonga va complir amb escreix aquestes pautes de bandoler social, això deu haver ajudat molt a engrandir el seu mite. També s'ha de tenir en compte que va ser el darrer gran bandoler català i, a més, tenia tot l'encant literari del fugitiu intrèpid. Mentre que Rocaguinarda era un bandoler més urbà i polític, Serrallonga és el típic bandoler que fuig de grans i nombroses persecucions, busca protecció en muntanyes de difícil accés, s'amaga en coves i té un final horrible, tal com exigeix el guió. És un personatge completíssim, observat des de l'àmbit literari i fantasios.

No és oportú treure el personatge de la seva època —com ja s'ha fet— per jutjar-lo des d'una òptica

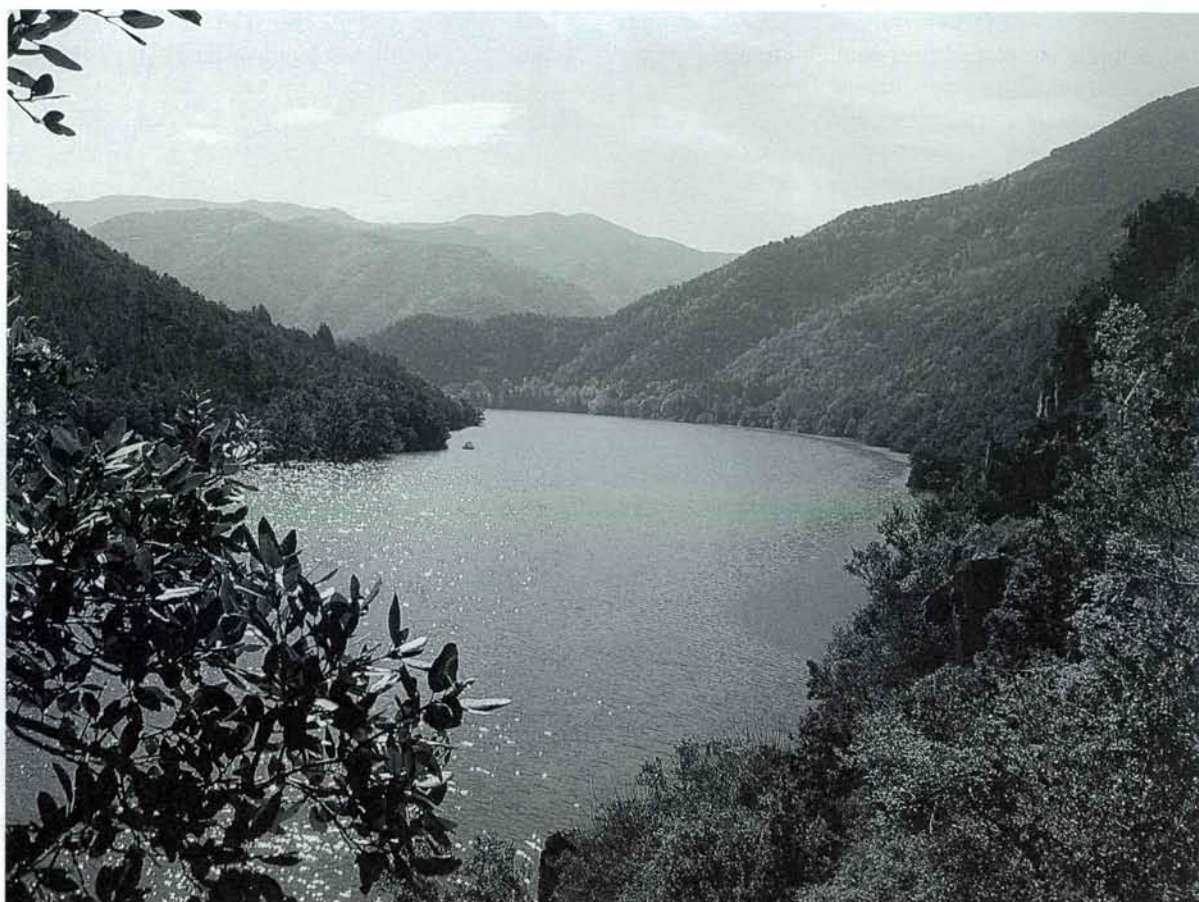

actual; si es vol entendre el perquè del mite, s'han de seguir les regles de joc d'aquella època, hi ha casos que es poden considerar bons exemples sobre això: Serrallonga va fer matar la Margarida Suy perquè creia que, amb els seus suposats poders de bruixa, era la causant de la mort de dotze porcs seus. Aquest fet en els temps actuals és inacceptable, i es fa molt difícil d'arribar a entendre com una persona pot arribar tan lluny en la seva ignorància. Això no obstant, si retornem a l'època en qüestió, ens trobem que just en aquells anys, centenars de persones van ser acusades de bruixeria i, per tant, condemnades i executades d'una manera absolutament legal i

amb fins purificadors per part de les autoritats. Es fa difícil de creure que la gent de l'època repudiés més l'acció aïllada del bandoler que la matança sistemàtica que en aquest aspecte portaven a terme les minories dirigents. No sembla lògic demanar que tinguin més seny una persona que no sap ni llegir ni escriure i que en la seva ignorància creu fermament que l'han perjudicat, en lloc d'exigir als governants un comportament més civilitzat en aquestes situacions. Serrallonga no mata pel fet que la Margarida Suy sigui bruixa; ho fa perquè creu que ha estat el punt de mira dels seus poders malèfics. Per contra, les minories governants haurien conside-

El sot de Cabrerola.

**El riu Ter que
separa les
Guilleries de
Collsacabra.**

rat suficient la més mínima sospita de bruixeria per a arrabassar-li la vida.

Són així mateix molt gràfics els fets que van succeir uns anys abans, a l'època d'en Rocaguinarda, quan els soldats del rei assaltaren el mas Casadevall, situat prop de Vic, disfressats de bandolers, i van ser justament els homes d'en Rocaguinarda els que van ajudar la gent del mas a foragitar-los.

Amb aquests fets es pot interpretar que segurament moltes de les accions rebutjables que portava a terme en Serrallonga, no eren més que una mostra amplificada del que passava al país i que, per tant, no eren fets excepcionals en aquells moments. Si es té en compte que no va ser mai un personatge gratuïtament sanguinari ni ha pogut mai ser acusat de cometre el que es consideren crims horribles, podria ser, fins i tot, que les seves accions fossin considerades per la població com un mal menor o un preu que s'havia de pagar perquè no deixés de ser un malson per als governants. Això el devia portar a ser utilitzat políticament pels opositors al rei, que donarien protec-

ció al bandoler perquè d'aquesta manera seguís molestant el poder establert. Si, a més, hi afegim algunes bones accions amb la gent necessitada, segurament ja tindrem un personatge que, sense proposar-s'ho, seria susceptible de poder ser mitificat ja en vida i molt més després de la seva mort.

En aquest sentit, l'historiador Lluís Via explica els motius que l'han portat a fer un treball sobre el bandoler i que són, de fet, les causes que alimenten la curiositat de la gent que coneix una mica el perfil d'aquest personatge: «*El caràcter d'aquest home, per vulgar que sigui, i l'accidentada vida que duia, interessaven, en un sentit estrictament humà, molt més que no la significació política que amb evident exageració, i amb desaprensió excessiva, se li han atribuït*».

Si als fets reals s'hi afegeix tota la càrrega mítica, que ja en vida del bandoler es va començar a generar, probablement la gent de la plana, en mirar cap a les Guilleries, conegudes en aquell temps com les muntanyes d'Ausona, devien sentir una barreja de sensacions: misteri, por, encant, enuig, esperança, curiositat...

Organització

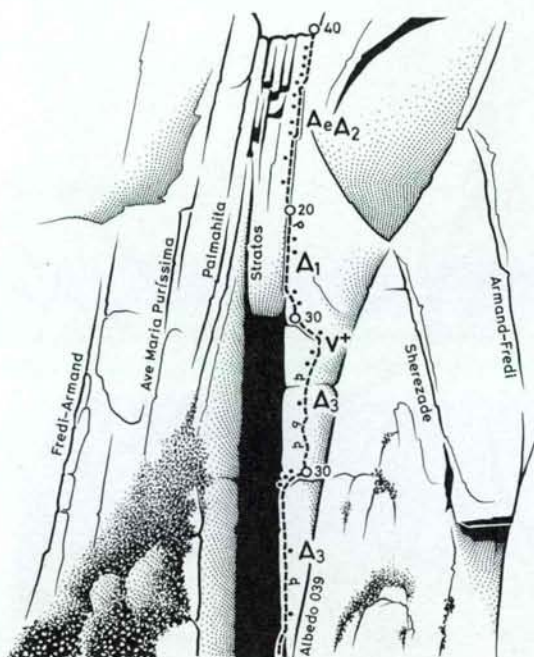
El cicle va ser organitzat per la Secció de Muntanya del Centre Excursionista de Catalunya. Hi participaren com a vocals de les sortides Isidre Serra, Ignasi Nadal i l'autor d'aquest escrit. Guadalupe Ortiz de Landàzuri va tenir cura de la correcció dels textos.

Ruta d'en Serrallonga

Per a les persones que vulguin incidir més en aquest tema, o bé desitgin simplement caminar per aquestes boniques contrades, és molt recomanable participar en la caminada anual anomenada *Ruta d'en Serrallonga*, magníficament organitzada pels companys del Centre Excursionista de Farners, que consta de dues jornades i que té lloc generalment durant el primer cap de setmana de juny.

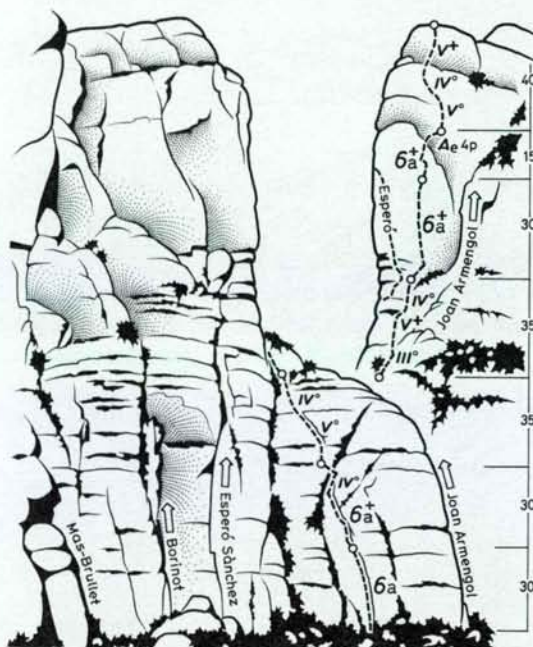
Aquest centre és el creador del GR-178, que va de Sau a Santa Coloma de Farners, passant per Osor; aquest GR, de 55 km de recorregut, travessa diagonalment les Guilleries i és idoni per a conèixer aquestes històriques muntanyes.

Montserrat: Escletxa dels Teixos

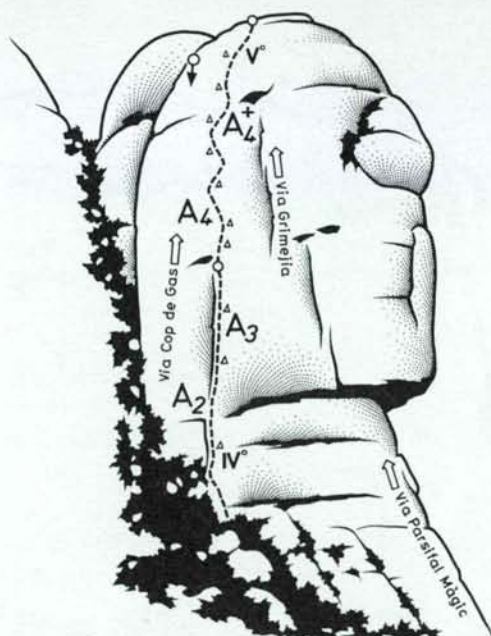
Via «Tito Puente» (120 m, MD+/A³), 1a. asc. 18-IX-2004, per Jaume Clotet (sol). Material: 10 pitons curts, 15 pitons variats llargs, ganxo, falques, 20 ploms, 1 tac i friends.

Montserrat: serrat del Moro

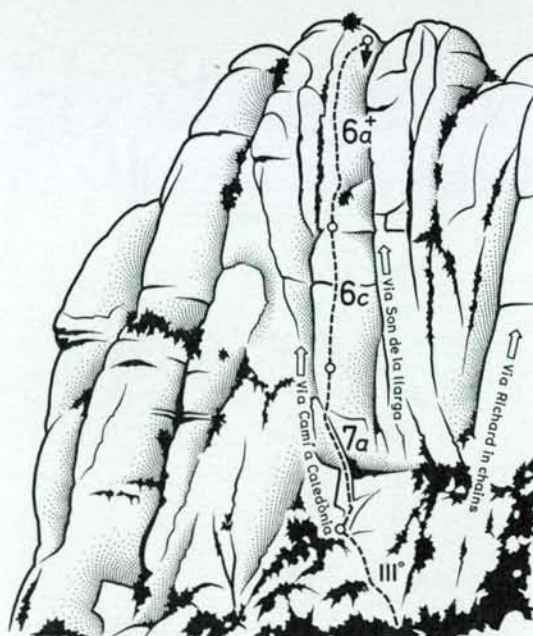
Via «Ratafiat» (215 m, ED-/A⁶), 1a. asc. 5-X-2004, per «Llullu» i Arnau Garreta. Material: joc de friends i estreps.

Montserrat: Morrall del Cavall

Via «Chachi piruli» (70 m, ED/A⁴), 1a. asc. 3-X-2004, per Ester Ollé i David Palmada. Material: 35 ploms, tacs, 10 pitons, pitonisses, falques i friends mitjans.

Montserrat: Pollegó E

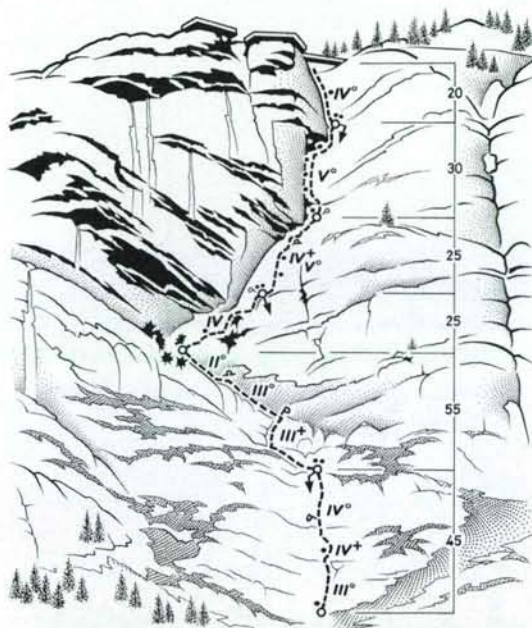

1. Via «Cau de llops» (100 m, 7^a), 1a. asc. 20-VII-2004, per David Tarragó i Pere Lloveras. Material: 14 cintes. Via equipada per dalt.

VIES D'ESCALADA

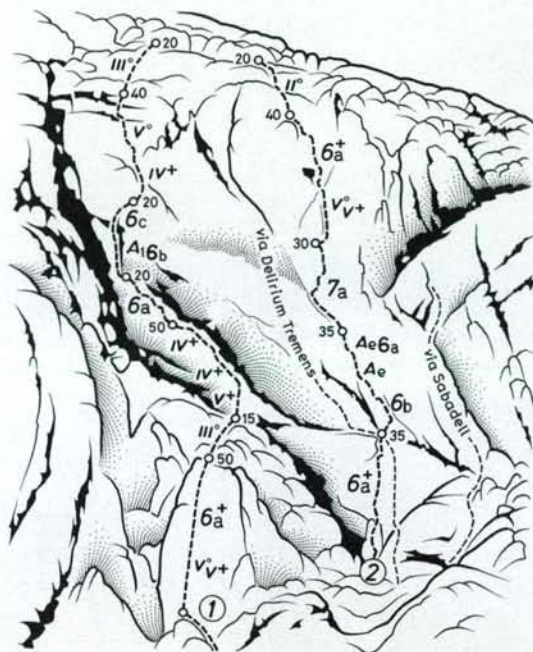
a cura d'Armand Ballart

Pedraforca: mirador de Gresolet

Via «Corona de reina» (200 m, MD), 1a. asc. 23-VIII-2004, per Armand Ballart (sol). Material: 6 cintes llargues i aliens.

Pedraforca: cara S

1. Via «Pura vida» (215 m, ED/A'), 1a. asc. X-1999, per Rodó (sol). Material: tascons, friends i ganxo.

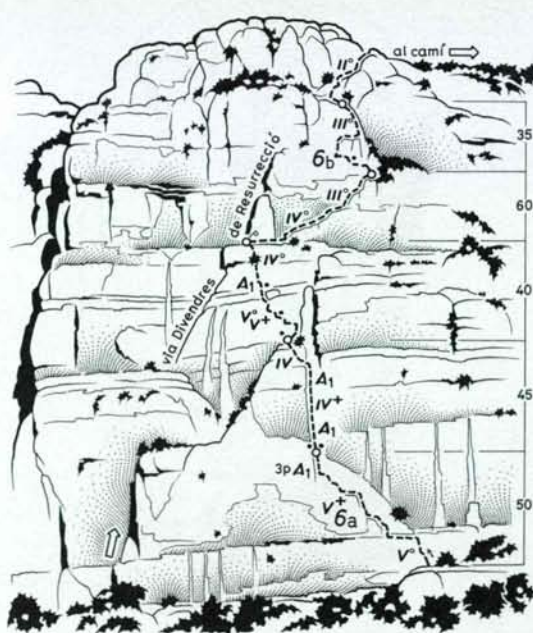
2. Via «Super crack» (160 m, ED/A'), 1a. asc. VII-2002, per «Luigi» i Xavi Buxó. Material: 18 cintes i friend 1,5.

Congost de Mont-rebei: paret de Catalunya

Via «Trànsit de Venus» (230 m, ED'), 1a. asc. 7-VI-2004, per Remi Brescó i Armand Ballart. Material: tascons, aliens i friends mitjans.

Congost de Mont-rebei: paret de Catalunya

Via «Caprici de solstici» (230 m, ED/A'), 1a. asc. 21-VI-2004, per Remi Brescó i Armand Ballart. Material: 7 pitons, ganxo, tascons, aliens i camalot del núm. 3.

NOTÍCIES

El XXVIII Aplec Excursionista dels Països Catalans

El mes de desembre del 2003, un nombrós grup de socis del Centre participà en el XXVII Aplec Excursionista dels Països Catalans, que organitzà el Centre Excursionista de Pedreguer, a Alcalà de la Jovada, petit poble situat en una de les quatre valls que constitueixen la comarca de la Marina Alta. En l'assemblea de representants d'entitats celebrada a l'ajuntament, el Centre Excursionista de Catalunya es va comprometre a organitzar el proper aplec, el del 2004, una decisió condicionada a la que hauria de prendre la Junta Directiva i al suport per part dels socis.

La decisió presa a Alcalà de la Jovada fou rebuda tant per la Junta del Centre com pels socis amb entusiasme. En la primera reunió hi assistiren més de seixanta socis, entre els quals es constituí la comissió organitzadora, formada per una vintena de socis que iniciaren els preparatius per a la següent trobada.

El primer que es decidí fou el lloc on se celebraria. De les quatre propostes presentades, s'escollí la població de Sant Pau de Segúries, a la comarca del Ripollès, a la vall de Camprodon. Els dies triats per a celebrar la trobada foren el 29, 30 i 31 d'octubre i 1 de novembre, per Tots Sants.

La feina va durar vuit mesos, però sobretot els dos últims foren d'una activitat frenètica, per a coordinar tots els actes i organitzar els serveis.

L'equip de socis que participaren tant en l'organització general com en la de les activitats arribaren a un centenar, i amb el seu entusiasme i dedicació van fer possible que l'aplec fos una realitat.

El divendres dia 29 d'octubre a la tarda s'obrí la inscripció. Més d'un miler d'excursionistes d'arreu de les comarques dels Països Catalans i Occitània respongueren a la nostra crida.

Vam oferir un programa farcit d'activitats que ompliren els dies que durà la trobada. Vint-i-vuit excursions, des de curtes caminades fins a travessies d'alta muntanya, activitats d'escalada i espeleologia, bicicleta de muntanya o rutes d'interès botànic. Dins del bloc d'activitats culturals cal destacar sis projeccions, tallers de dansa, de massatge, de riure, concert de música tra-

dicional, actuació de grups de danses i tres exposicions. I pel que fa als actes lúdics, un grup de grallers, una desfilada per tot el poble de les colles geganteres de la comarca del Ripollès, l'actuació cada nit d'un grup musical, com també les activitats dedicades als infants.

A l'acte inaugural hi assistiren el director general d'Esports de la Generalitat, Ignasi Doñate; la presidenta del Consell Comarcal del Ripollès, Fina del Pozo; l'alcalde de Sant Pau de Segúries, Joan Solà; el president de la Mancomunitat de Municipis de la Vall de Camprodon, Jaume Busquets; l'alcalde de Camprodon, Esteve Pujol; el regidor d'Esports de Sant Joan de les Abadesses, Albert Roquer; el president de la Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya, Anton Fontdevila; i el president del Centre Excursionista de Catalunya, Enric Nosàs. Les colles geganteres de Sant Pau de Segúries, Ripoll, Ogassa, Vilallonga de Ter, Colònia Estevenell i Sant Joan de les Abadesses, després de fer la desfilada pels carrers de la població, també assistiren a l'acte inaugural.

Cal remarcar la magnífica organització de tots els actes, com també l'acolliment per part de la població de Sant Pau de Segúries.

En l'acte de cloenda, la colla castellera Els Xerrics d'Olot aixecà castells i també hi participà el grup de grallers de Sant Pau de Segúries.

Després del parlament de l'alcalde de Sant Pau de Segúries, Joan Solà, el vicepresident del Centre Excursionista de Catalunya i coordinador de l'Aplec, Francesc Beato, donà les gràcies a tots els col·laboradors i entitats que havien donat suport a l'aplec i traspassà a Joan Belda, president del Centre Excursionista d'Ontinyent, organitzador del proper XXIX Aplec, la senyera dels Aplecs Excursionistes dels Països Catalans.

Cal remarcar el decidit suport de l'Ajuntament de Sant Pau de Segúries, com també del Consell Comarcal del Ripollès, el Consell Català de l'Esport de la Generalitat de Catalunya, la Diputació de Girona, la Mancomunitat de Municipis de la Vall de Camprodon i la Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya, a més de la col·-

XXVIII Aplec Excursionista dels Països Catalans

Lloc: Sant Pau de Segúries (el Ripollès).

Dates: 29, 30 i 31 d'octubre i 1 de novembre de 2004.

Lloc d'acampada: al costat de l'església vella de Sant Pau de Segúries.

Inscripcions: 810

Participants: 1.100

Hi participaren excursionistes de: Catalunya, el País Valencià, les Illes, Catalunya Nord i Occitània.

Es publicà un programa de seixanta pàgines i el cartell era original de l'artista i soci del Centre Carles Pujol.

Col·laboraren en l'organització: 97 socis.

Institucions que hi donaren suport: Ajuntament de Sant Pau de Segúries, Consell Català de l'Esport de la Generalitat de Catalunya, Consell Comarcal del Ripollès, Mancomunitat de Municipis de la Vall de Camprodon, Diputació de Girona i Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya.

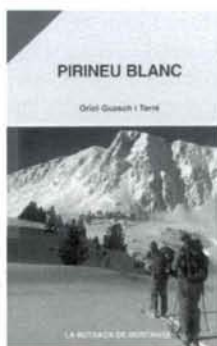
Entitats i empreses que hi col·laboraren: Parròquia de Sant Pau de Segúries, Escola Pública de Sant Pau de Segúries, Excursionistes de Sant Pau de Segúries, Grup de Muntanya Vall de Camprodon, Unió Excursionista de Sant Joan de les Abadesses, Club Excursionista de Ripoll, Centre Alpi Vall de Segadell - Pardines, Grup Excursionista Campdevàrol, Centre Excursionista d'Olot, Secció Excursionista del Club Natació Igualada, Colla Gegantera d'Ogassa, Colla Gegantera de Ripoll, Colla Gegantera de Sant Pau de Segúries, Colla Gegantera de Vilallonga de Ter, Colla Gegantera de la Colònia Estevenell, Colla Gegantera de Sant Joan de les Abadesses, Cafès Tupinamba i Aigua de Ribes.

laboració d'entitats de les comarques del Ripollès i la Garrotxa. Les inscripcions arribaren a vuit-centes, però els que hi participaren superaren el miler.

Francesc Beato i Vicens

LLIBRES & MAPES

A cura de
Joaquim Bordons

Pirineu blanc

Oriol Guasch.
La Butxaca de Muntanya.
Barcelona, 2003. 254 pàgs., il·l.

Aquest nou títol de *La Butxaca de*

Muntanya és una guia que ens presenta catorze itineraris d'esquí de muntanya, d'un extrem a l'altre del Pirineu, dividits en capítols segons l'època de l'any, coincidint amb les quatre divisions que presenta la temporada, imposades per la meteorologia: pretem-porada, època hivernal, època primaveral i final de temporada.

A la primera part del llibre, l'autor ens parla de la necessitat d'adaptar-nos a cada època i dels perills que es poden presentar, per a entrar després en la descripció dels itineraris, acompanyat cada un d'un de fotos en blanc i negre. Al final del llibre no hi manca la informació complementària d'interès general.

El petit format del llibre no redueix el seu tractament adequat.

Rutes per l'Alt Empordà en bicicleta

Joan Cos i Miquel Roig. Brau Edicions. Figueres, 2003. 107 pàgs., il·l.

Les guies d'itineraris en BTT darrerament proliferen i se n'han publicat diverses per l'Alt i el Baix Empordà. La que ara ens ocupa presenta deu itineraris fàcils (d'entre dues i tres hores) que transcorren per

l'Alt Empordà, amb l'acompanyament de mapes força detallats i croquis on figuren les incidències dels recorreguts i algunes fotografies.

Alguns dels recorreguts ofereixen la possibilitat d'adaptar-se a variants més curtes, adequades per a ciclistes petits.

És un llibre senzill i ben presentat que porta a conèixer alguns indrets escollits i de gran interès per la comarca.

Del Mont Blanc al Cervino

Cándido Muñoz. Desnivel Ediciones. Madrid, 2003. 120 pàgs., il·l.

Aquest llibre ofereix una travessa a

peu de Chamonix a Zermatt, per a fer en catorze etapes, unint dos indrets tan emblemàtics com Chamonix, la més important població alpina francesa, i el bonic poble suís de Zermatt dominat pel Cervino, una de les muntanyes més belles i simbòliques dels Alps.

Es tracta d'una travessa sense grans dificultats tècniques i ben senyalitzada, però llarga, que voreja importants cims i geleres i assoleix una altitud màxima de 2.965 m. Les diferents etapes són ben descrites i van acompanyades de croquis, en els quals s'indica l'horari i les altituds, i d'un mapa més detallat dels recorreguts. S'indiquen també els allotjaments i els accessos als punts intermedis o variants.

Gran vuelta a los Picos de Europa

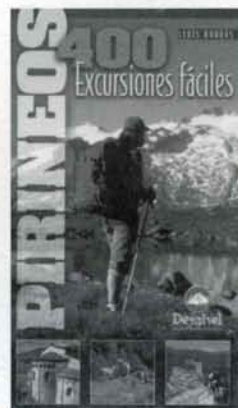
Loli Palomares i Lluís A. González. Desnivel Ediciones. Madrid, 2004. 166 pàgs., il·l.

La Gran

Vuelta als Picos de Europa, planejada en uns recorreguts circulars que es divideixen en catorze etapes, permet seguir tot el perímetre de la serralada distingint-ne els tres blocs (oriental, central i occidental), travessant valls i profunds congostos, colls, pobles, en els quals podrem pernòctar, contemplar cims totèmics com el Naranco, Peña Santa, Torre Cerredo i Llambrión, i visitant el parc nacional de la Montaña de Covadonga, el primer que es va crear a la Península, entre altres indrets destacats.

El llibre situa l'inici i el final de la Gran Vuelta a Potes, si bé es pot començar on es prefereixi o fer-la en sentit invers, calculant un recorregut aproximat de 256 km i un total de 75 hores que divideix en catorze jornades.

Les etapes es presenten amb el perfil altimètric, la fitxa tècnica i una descripció detallada del recorregut; mapa cartogràfic de cada etapa, allotjaments, telèfons, bibliografia i nombrosos reculls culturals i històries complementàries.

Pirineos. 400 excursiones fáciles

Lluís Borràs. Desnivel Ediciones. Madrid, 2004. 432 pàgs., il·l.

Ens ha arribat la segona edi-

ció d'aquesta completa i detallada guia d'excursions pel Pirineu, pensada per a aquells que viatgen en cotxe i es volen aturar en pobles, passejar prop dels rius, fer petites excursions i arribar fins a alguna collada o cim. Les quatre-centes excursions proposades es reparteixen en 23 itineraris i l'extensió de la guia permet descobrir el paisatge i gaudir-ne profundament.

El llibre s'obre amb unes pàgines que ens introdueixen al coneixement de la serralada, cultural, físic i històric. En molts casos, els itineraris s'estenen pels dos vessants i es descriuen amb abundants detalls, fent ressaltar amb negreta tots els topònims. L'acompanyament de mapes generals i sectorials, i belles fotografies en color, un glossari i l'exhaustiu índex toponímic en fan una obra útil i pràctica.

Els autors que vulguin publicar els seus treballs a la revista *Muntanya* han de tenir present les següents normes de presentació dels originals:

Normes generals

§ Els articles cal que siguin inèdits i escrits en català. Han de tractar de temes que tinguin relació amb la muntanya o amb les activitats de les seccions del Centre Excursionista de Catalunya. Els articles, encapçalats pel títol general i el nom de l'autor, es presentaran complets. Si hi falta algun element s'ha de fer una nota a part i comentar-la en lliurar el treball.

§ S'han de presentar sempre en disquet (en Word, Word Perfect o el programa que s'especifiqui) i un joc imprès en paper.

§ El joc de paper ha de ser DIN A4 i ha d'anar numerat. Els fulls han d'estar escrits a doble espai (per facilitar-ne la correcció) i contenir aproximadament 2.100 espais de màquina per full (30 línies $\times$ 70 espais).

§ El text només s'ha d'alinear a l'esquerra.

§ S'han d'evitar les tabulacions, els sagnats, etc., i també l'ús de la cursiva, negreta o subratllat; tampoc no utilitzeu codificacions ni lletres diferents. No és necessari deixar més d'una línia en blanc entre els títols i els subtítols.

§ Cal presentar separatament del text general: els peus de les il·lustracions, les taules, els requadres, les notes finals, la bibliografia, etc. Aquests elements s'han d'agrupar al final del document i especificar-ne la ubicació.

§ S'ha d'indicar clarament la jerarquia dels diversos tipus de títols (de capítol, d'apartat, subtítols, etc.).

§ Per facilitar el seguiment del material lliurat, s'ha d'adjuntar un sumari categoritzat del contingut.

Text general

§ Els articles han d'ocupar com a màxim 18.000 espais (uns deu fulls aproximadament).

§ Cal tenir presents aquests càlculs d'espai per a no escriure més text del que sigui necessari.

Notes finals

§ Les notes a peu de pàgina han de ser notes finals.

§ Si es tracta de notes bibliogràfiques, es poden inserir al text general indicant el nom de l'autor, l'any i la paginació, p. ex.: Ruaix (1989: 99-102), i després s'han d'escriure completament a la bibliografia.

Peus d'il·lustració

§ Tots els peus s'han de numerar i aquesta numeració ha de coincidir amb la de les fotografies o els dibuixos. Si es tracta de fotografies o imatges de l'Arxiu Fotogràfic del CEC, s'ha d'especificar.

Imatges

§ Les fotografies, en nombre de sis a dotze per article, poden presentar-se en diapositives, còpies de color (o blanc i negre) brillant, o bé en format digital (p.ex., JPEG amb una resolució de 300 píxels i una mida mínima de 150 $\times$ 100 mm).

§ Les imatges s'han de presentar numerades. Les diapositives es presentaran arxivades en fulls de transparències i els papers fotogràfics en fundes de plàstic.

§ Els mapes i dibuixos gràfics s'hauran de dibuixar amb tinta xinesa sobre paper vegetal o en format digital.

A woman with long dark hair, wearing a blue and white striped short-sleeved shirt and a white knee-length skirt, is running across a city street. She is holding a brown leather bag high in her right hand. In the background, there are several tall modern skyscrapers under a clear blue sky. A white and blue bus is stopped on the street, and the woman is running towards it. The license plate of the bus is 1141142 SP.

L'esport i tu.

L'esport s'ha convertit en una de les formes d'interacció i de comunicació més universals, el principi fonamental del qual és l'esperit de superació. Per això, a Telefónica, apostem pels que el practiquen des dels seus inicis fins al cim.

FUNDACIÓ
TELEFONIA FIXA
TELEFONIA MÒBIL
INTERNET
SOLUCIONS PER A EMPRESES
SERVEIS INTERNACIONALS
DIRECTORIS
MITJANS DE COMUNICACIÓ
RECERCA I DESENVOLUPAMENT

www.telefonica.es

Telefonica